

پیوند میان اخلاق اسلامی و سبک زندگی بسیجیان از منظر احادیث قدسی^۱

معین پورصادق (نویسنده مسئول)

دانشجوی دکتری تخصصی علوم قرآن و حدیث (و دستیار آموزشی دانشگاه آزاد نکا)، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرگان، گرگان، ایران.

فرهنگ مهرش (حامد خانی)

دانشیار و عضو هیئت علمی گروه الهیات، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرگان، گرگان، ایران.

استاد راهنما.

چکیده

هدف این مقاله، تحلیل تأثیر احادیث قدسی بر پیوند اخلاق اسلامی و سبک زندگی بسیجیان تراز انقلاب اسلامی است. احادیث قدسی، که از سوی پیامبر اسلام (ص) نقل شده و حاوی کلام خداوند متعال هستند، نه تنها به انتقال آموزه‌های دینی پرداخته‌اند بلکه به‌طور ویژه بر شکل‌گیری رفتارهای اخلاقی و اجتماعی در میان پیروان تأثیر گذارند. این تحقیق با استفاده از روش تحلیلی-توصیفی و با استناد به منابع حدیثی معتبر، بررسی می‌کند که چگونه احادیث قدسی می‌توانند الگوهای رفتاری بسیجیان را در ابعاد فردی و اجتماعی شکل دهند و آن‌ها را به انجام وظایف دینی، انقلابی و اجتماعی ترغیب نمایند. مقاله بر این باور است که پیوند میان اخلاق اسلامی و سبک زندگی بسیجیان، که بر اساس ارزش‌های انقلابی و دینی استوار است، در گرو تأسیس و ارتقای هویت دینی و انقلابی در جامعه بسیجیان از طریق این احادیث است. در این راستا، الگوهای رفتاری مبتنی بر آموزه‌های دینی و فرهنگی، زمینه‌ساز تقویت انسجام اجتماعی و ملی در جامعه بسیجیان خواهد بود. این پژوهش در نهایت به بررسی راهکارهایی برای تعمیق و گسترش این آموزه‌ها در سطح جامعه بسیجیان می‌پردازد تا سبک زندگی اسلامی معاصر در این حوزه ارتقا یابد.

واژگان کلیدی: بسیج، سبک زندگی، احادیث قدسی، بسیجی تراز انقلاب اسلامی، سبک زندگی بسیجی.

^۱ این مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری معین پورصادق در دانشگاه آزاد گرگان می‌باشد.

مقدمه

در تلاطم‌های تاریخی که انقلاب اسلامی ایران شکل گرفت، بسیجیان به عنوان نمادهایی از ایثار و مقاومت ظهور یافتند. این مقاله با هدف درک عمیق‌تر از سبک زندگی این قهرمانان کم‌تر شناخته شده، به بررسی نقش الگوها و شاعران دینی در زندگی آن‌ها می‌پردازد. احادیث قدسی، که به عنوان کلام خدا توسط پیامبر اکرم (ص) به ما رسیده‌اند، چگونه می‌توانند در شکل‌گیری این سبک زندگی مؤثر باشند؟ این پرسش اساسی است که این مطالعه قصد دارد به آن پاسخ دهد. با تأکید بر ارزش‌های اخلاقی و معنوی که در کهن‌ترین کتاب احادیث قدسی تجلی یافته‌اند، ما به کاوش تأثیرات آن‌ها در شکل‌گیری و تقویت سبک زندگی بسیجیان می‌پردازیم، و نشان می‌دهیم که چگونه این متون مقدس می‌توانند به عنوان منبع الهام و راهنمایی برای ایجاد سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی باشند، همچنین نقش تاثیرپذیری ارزش‌های انقلابی از این روایات چگونه بوده است.

در عصر حاضر، جایگاه و نقش الگوهای دینی و شاعران اسلامی در زندگی روزمره افراد، به ویژه جوانان بسیجی که در خط مقدم دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی قرار دارند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به اینکه احادیث قدسی حاوی پیام‌هایی عمیق و جامع از سوی خالق هستند، چگونه می‌توان از این متون برای ترویج ارزش‌های انقلابی و ایجاد الگوهای رفتاری مطلوب در جامعه بسیجی بهره برد؟ این مسئله، که در مرکز توجه این پژوهش قرار دارد، به ما امکان می‌دهد تا درک بهتری از تأثیرات معنوی احادیث قدسی بر زندگی بسیجیان و نقش آن‌ها در تقویت هویت دینی و انقلابی آن‌ها به دست آوریم. علی‌رغم اهمیت بسیجیان در جامعه ایران، مطالعات اندکی به طور خاص به بررسی نقش الگوها و شاعران دینی در سبک زندگی آن‌ها پرداخته‌اند. این تحقیق قصد دارد کمی این خلأ را پوشش دهد.

درباره اهمیت موضوع و ضرورت بحث باید گفت، در دورانی که جهان با تغییرات سریع و گسترده‌ای روبرو است، فهم و تبیین سبک زندگی بسیجیان، که با الگوها و شاعران دینی عجین شده، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این مقاله می‌کوشد تا نشان دهد چگونه احادیث قدسی می‌توانند به عنوان محوریت فکری و معنوی، در تقویت پایه‌های اخلاقی و انقلابی بسیجیان نقش داشته باشند. در شرایط کنونی، که جوانان بسیاری در جست‌وجوی هویت و معنای زندگی هستند، تأکید بر این ارزش‌ها می‌تواند به عنوان یک نقطه عطف عمل کند. بنابراین، بررسی تأثیر احادیث قدسی بر سبک زندگی بسیجیان نه تنها برای درک بهتر نقش آن‌ها در حفظ و ترویج فرهنگ انقلابی ضروری است، بلکه می‌تواند به عنوان یک الگوی معنوی برای جوانان امروزی نیز مورد استفاده قرار گیرد. این مطالعه با هدف ارائه راهکارهایی برای تعمیق این الگوها و شاعران در جامعه، به ویژه در میان نسل جوان، انجام شده است.

پیشینه بحث

تاریخچه بسیج و نقش آن در انقلاب اسلامی ایران، پر است از فصولی که با الهام از معارف دینی و احادیث نوشته شده‌اند. این مقاله با نگاهی به گذشته، به کاوش در نوعی از روایات به نام احادیث قدسی که تأثیر زیادی در ریشه‌های فکری و معنوی بسیجیان دارد، می‌پردازد. از زمان تأسیس بسیج تا به امروز، احادیث به عنوان منابعی غنی از ارزش‌های اسلامی، همواره در تقویت روحیه و انگیزه بسیجیان نقش داشته‌اند. ولی از آنجا که توجه به احادیث قدسی، مغفول مانده است، تاکنون مطالعه‌ای بر این پایه، انجام نشده است. از باب آشنایی با پیشینه بحث باید اشاره کرد، کتاب *سبک زندگی مسلمان بسیجی*^۲ و مقاله «مطالعه تطبیقی سبک زندگی رزمنده بسیجی و سرباز ارتش حرفه‌ای آمریکا: به سوی ترسیم سبک زندگی مطلوب ایرانی - اسلامی»^۳ مرتبط ترین مطالعاتی هستند که در این زمینه، انجام شده‌اند. ولی ما قصد داریم با استخراج مفاهیم و مولفه‌های سبک زندگی بسیجی از احادیث قدسی، این مهم را انجام رسانییم.

۲. دشتی‌برازجانی، ۱۳۹۳، سبک زندگی مسلمان بسیجی.

۳. اردستانی، ۱۳۹۶.

فرضیه‌های پژوهش

در این پژوهش، ما به دنبال بررسی و تحلیل تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم احادیث قدسی به عنوان الگو بر سبک زندگی بسیجیان تراز انقلاب اسلامی هستیم. فرضیه‌های ذیل به عنوان محورهای اصلی این مطالعه در نظر گرفته شده‌اند: فرضیه اول: احادیث قدسی به عنوان منابع معنوی، در شکل‌گیری ارزش‌های اخلاقی و رفتاری بسیجیان نقش بنیادین دارند. فرضیه دوم: الگوهای دینی، به ویژه در سبک زندگی، به عنوان عوامل تقویت‌کننده هویت دینی و انقلابی بسیجیان عمل می‌کنند. فرضیه سوم: الگوپردازی از احادیث قدسی در سبک زندگی بسیجیان، به آن‌ها کمک می‌کند تا در مواجهه با چالش‌های معاصر، استقامت و پایداری خود را حفظ کنند. این فرضیه‌ها به عنوان نقطه شروعی برای تحقیقات بیشتر و تحلیل دقیق‌تر از نقش احادیث قدسی در زندگی بسیجیان مورد استفاده قرار خواهند گرفت. هدف از این بخش، تعیین چارچوبی برای سنجش و ارزیابی تأثیرات معنوی و رفتاری این متون مقدس بر جامعه بسیجی است.

روش تحقیق

از منظر نظری و استاندارد علمی روش پژوهش، یعنی بر اساس پیاز پژوهش یا همان روش ساندرز، این تحقیق با فلسفه خردگرایانه، و با استدلال استقرایی که بازه گردآوری داده‌ها به صورت مقطعی می‌باشد انجام شده. روش‌شناسی آن کمی است که تحقیقی بنیادی محسوب می‌گردد. این پژوهش از این رو فلسفه‌ای خردگرایانه دارد که بر پایه قدرت تفکر استوار است و از آن به عنوان ابزار حل مسئله استفاده می‌کند. همچنین از استدلالی استقرایی بهره می‌برد زیرا از جزء به کل می‌رسد یعنی از برداشت‌هایی جزئی که همان روایت‌ها باشد به برداشت کلی در مورد سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی خواهیم رسید. استراتژی پژوهش بنیادین و نظری است، زیرا با هدف پر کردن یک شکاف پژوهشی انجام می‌شود و با ارائه نظریه‌ای تازه یا الگویی جدید می‌کوشد به این شکاف پوشش دهد. رویکرد تحقیق از نوع کیفی است زیرا مفاهیم احادیث بصورت کیفی مورد بررسی قرار می‌گیرند. بازه تحقیق مقطعی است، زیرا احادیث قدسی و انقلاب اسلامی، در مقطعی از زمان مورد بررسی قرار می‌گیرند.

از نظر عملی، برای یافتن هدف پژوهش اولاً نیاز داریم به منظور اصالت بیشتر، کهن‌ترین منابع احادیث قدسی را در طول تاریخ بازایبیم. بدین منظور کهن‌ترین کتاب احادیث را برای استخراج مفاهیم مورد نیاز، بررسی می‌کنیم. سپس از مقایسه این مفاهیم با حقیقت سبک زندگی بسیجی، سعی بر شناخت بهتر علل و منشاء این سبک زندگی می‌کنیم. و از مقایسه متغیرهای مختلف پژوهش، علل پیدایش، رابطه میان شکل‌گیری آن با حوادث تاریخی و مواردی دیگر نیز، تا حد امکان استخراج شده و تحلیل می‌گردد. تا حد امکان سعی بر دقت در منابع مختلف شده. در نتیجه از تمام شرایط موجود و متغیرهای متفاوت، نتیجه‌گیری نهایی حاصل می‌گردد.

یافته‌ها

برپایه تعریفی از جان کلی، سبک زندگی ناظر بر دو چیز است. آنچه مردم انجام می‌دهند و آنچه مردم چگونه انجام می‌دهند (کلی، ۱۹۹۰: ۱۳) این دو سؤال را می‌توان در عرصه‌های مختلف زندگی دنبال کرد. دوبریانوف نیز یک نمونه از تقسیم‌بندی عرصه‌های مختلف زندگی را ارائه کرده است. بر اساس تقسیم‌بندی وی فعالیت کاری، فعالیت سیاسی و عمومی یا همان مشارکت داوطلبانه در نظام مدیریت اجتماعی، فعالیت فرهنگی مرتبط با معنا، و تولید آگاهی و ارتباطی (فعالیت غیرحرفه‌ای فرهنگی) و زندگی روزمره و فعالیت بازتولید زندگی (حفظ و بازتولید نیروهای حیاتی) چهار عرصه زندگی را تشکیل می‌دهند. (دوبریانوف، ۱۹۹۰)

سویل از قول آکرمن می‌نویسد که سبک دارای ثبات است. به عبارتی در ساخته‌هایی که هم سبک هستند می‌توان مشخصات آن را یافت. علاوه بر این سبک ویژگی محلی دارد به سخن دیگر وقتی سبک در یک بازه زمانی و مکانی گسترش می‌یابد. هر قدر گسترده‌تر می‌شود، خصایص اصلی خود را از دست می‌دهد و تغییر می‌کند. آکرمن به نکته دیگری هم اشاره می‌کند که احتمالاً می‌تواند راه‌گشای تحلیل‌های بیشتر باشد. به عقیده وی می‌توان سبک را طبقه‌ای از راه‌حل‌های مرتبط با یکدیگر برای مسئله‌ای واحد یا پاسخ

به چالشی دانست و می‌توان گفت در هر جایی که هنرمندان واکنش نشان دادن به چالشی متفاوت از چالش‌های موجود را آغاز می‌کنند سبک آغاز می‌شود (ویل، ۲۰۰۰، ۱۹).

یکی از راه‌های تحلیل و تبیین سبک‌های زندگی، پی‌گرفتن چالشی است که این سبک‌ها در پی پاسخ گفتن به آنها هستند. تحلیل گیدنز درباره نقش‌های سبک‌های زندگی در مدرنیته متأخر، نمونه چنین تحلیلی است. به‌گفته باکاک، سبک بر ردیفی از رموز متمایز مختص به گروهی اجتماعی و بیان ترجیحات فردی نیز دلالت دارد (باکاک، ۱۹۹۲، ۱۲۷). باکاک با این سخن وجه گروهی سبک را به وجه فردی آن ربط می‌دهد؛ بدین ترتیب سبک، نه خصیصه عمل فردی ویژه، نه مشخصه عمل یا مصنوع گروهی است، بلکه از آن هر دو است؛ تجلی

مشخصه‌ای گروهی در عمل فردی و درعین حال محصول جمعی اعمال فردی است. شاید این مطلب که معنای سبک زندگی با مناقشه دیرپای جامعه‌شناسی درباره اولویت ساخت ویژگی کنش، پیوند خورده است، به همین ویژگی معنای سبک زندگی مربوط میشود. آخرین نکته اینکه سبک داشتن به معنای ادعای برتری نیز هست. مدعای هنجاری برتری و کهنتری در ادعای سبک‌دار بودن نهفته است. باتوجه به تحلیل شیز و بورديو از معنای سبک زندگی، این خصیصه مفهوم سبک بیشتر آشکار خواهد شد.

برپایه کهن‌ترین کتاب مجموعه احادیث قدسی، یعنی **المواعظ فی الاحادیث القدسیه** منتسب به غزالی، فقیه و عارف سده پنجم هجری (درگذشته ۵۰۵ق)، می‌توان مولفه‌های سبک زندگی بسیجی را از احادیث قدسی این کتاب، استخراج کرد. و اما بررسی ترجمه روایت اول: خداوند متعال می‌فرماید: «ای فرزند آدم! در شگفتم از کسی که به مرگ یقین دارد چگونه شاد می‌شود. و از کسی که به حساب یقین دارد و چگونه پول جمع می‌کند. تعجب می‌کنم و از کسی که به قبر یقین دارد و چگونه می‌خندد. تعجب می‌کنم و در شگفتم از کسی که به آخرت یقین دارد چگونه آرام گیرد. و از کسی که به دنیا و زودگذر بودن آن یقین دارد که چگونه با آن در آرامش باشد. در شگفتم از کسی که دانای زبان و نادان قلب است. و من در شگفتم از کسی که خود را با آب پاک کند در حالی که دلش پاک نیست. و در شگفتم از کسی که خود را به عیب مردم مشغول کند در حالی که غافل است از عیب خود. یا آن‌که می‌داند خدای متعال از او آگاه است، چگونه از او نافرمانی می‌کند. یا آن‌که می‌داند تنها می‌میرد و تنها وارد قبر می‌شود، و تنها او پاسخگوست. مردم به راستی خدایی جز من نیست و محمد بنده و فرستاده من است»^۴.

موارد بیان شده در روایت اول این کتاب را می‌توان تحت عناوین و موارد ذیل، دسته بندی نمود: ۱- خودداری از جمع آوری مال برای دنیا ۲- در پی کسب حسنات برای آخرت است ۳- دوری از دل‌آرام شدن با دنیا ۴- ایمان و باور قبلی داشتن به آن‌چه به زبان می‌گوید ۵- پرداختن به عیوب خود ۶- دائماً در محضر خدا بودن. تجلی این موارد را می‌توان در حقیقت سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی مشاهده نمود، کما اینکه در پژوهشی از اردستانی نیز، مولفه‌های سبک زندگی اسلامی بسیجی ذیل مدیریت جهادی، موید چنین رفتاری از آنان است^۵.

ترجمه حدیث قدسی دوم این کتاب، چنین است: خداوند متعال می‌فرماید: «نفس من شهادت می‌دهد که معبودی جز من نیست و من شریکی ندارم و محمد بنده و رسول من است. هر که به قضای من راضی نباشد و بر مصیبت من صبر نکند سپاسگزار نعمت‌های من نیست و به بخشش من راضی نمی‌شود. چنین فردی، پروردگاری غیر از من را بپرستد، و هر کس از این دنیا غمگین شود، گویا بر من خشم گرفته و هر که از مصیبت شکایت کند، گویی خود مرا شکایت کرده، و هر کس بر ثروتمندی وارد شود و به علت مال او برای او فروتنی کند، دو ثلث دین او از بین می‌رود. و هر کس صورت خود را برای از دست دادن مرده‌ای لطمه بزند، گویی با نیزه است به جنگ من آمده. و هر کس چوبی بر قبری بزند و آن را بشکافد، گویا با دست خود در کعبه‌ام را ویران کرده است. و برای هر کس اهمیتی نداشته باشد که از کدام روی غذا می‌خورد، برای من نیز مهم نیست که از کدام در او را وارد جهنم کنم. و هر کس در

۴. غزالی، مجموعه رسائل، ص ۵۶۶.

۵. اردستانی و دیگران، طراحی مدل مدیریت جهادی فرماندهان دوران دفاع مقدس بر اساس ابعاد چهار گانه، ص ۸۱.

دینش فزونی نگیرد، نقصان کرده. و هر کس نقصان کند، مرگ برای او بهتر است. و هر کس به آنچه می‌دانست عمل کند، خداوند متعال عمل آنچه نمی‌دانست را بدو دهد. هر کس آرزویش دراز باشد، عمل خود را خالص نمیکند»^۶.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، سبک زندگی یک بسیجی مخلص، برپایه این مولفه‌ها پایگذاری شده. یعنی در وادی اعتقادات، تمام مولفه‌های ذیل را پذیرفته است؛ مانند: توحید و نبوت. و همچنین در وادی رفتار، صبر، روحیه شکرگزاری، راضی به رضای خدا، صبر و استقامت بر مصائب، فروتنی نکردن در برابر غیر خدا، طاعت الهی، حفظ دین. این‌ها تماماً شاخصه‌های سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب است که گویی از این روایات اخذ شده. حدیث قدسی سوم این کتاب نیز درباره الگوی رفتاری انسان، به شرح ذیل است.

خدای متعال می‌فرماید: «ای پسر آدم، قانع باش تا غنی شوی. و حسادت را ترک کن تا راحت شوی. و از حرام دوری کن تا دینت خالص شود، و هر کس غیبت را ترک کند، محبت بر او ظاهر می‌شود. هر کس از هیاوهی مردم دوری گزیند، از گزند آنان در امان است. هر که سخنش کم شود، عقلش کامل می‌گردد. هر که به اندک راضی باشد، بر خدای سبجان اطمینان کرده، ای پسر آدم آنچه را می‌دانی، عمل نمی‌کنی پس چگونه می‌توانی علمی را بخواهی که نمی‌دانی. ای پسر آدم، تو چنان در این دنیا کار می‌کن که گویی فردا نخواهی مرد، و چنان ثروت جمع می‌کن که گویی هرگز نخواهی مرد. ای دنیا مشتاقان را محروم کن و زاهدان را دریاب و در چشم ناظران زیبا باش». قناعت، خیرخواهی، تقید به احکام الهی، عدم غیبت، به کار خود توجه داشتن، عمل به دانسته‌ها و زهد به دنیا، از مولفه‌های بازتابیده شده در این حدیث قدسی هستند که گویی تشریح کامل سبک زندگی بسیجی می‌باشد.

چهارمین روایت قدسی این کتاب درباره درنظر گرفتن دائمی خدا، به شرح ذیل است. خداوند متعال می‌فرماید: «ای فرزند آدم هر که از این دنیا غمگین شود، جز این نیست که از خدا فاصله بگیرد، و در آخرت جز تلاش برایش نیست، و فقری که هرگز بر مال و ثروت نمی‌افزاید. اگر چنین باشی، این وضع بر تو مستولی می‌شود که درگیر غمی می‌شوی که هرگز تو را رها نکند، هر روز از عمرت کاسته می‌شود و تو آن را نمی‌دانی، و من هر روز برایت روزی می‌آورم در حالی که نه تو ستایشی می‌کنی و نه به اندک قناعت کنی و نه راضی می‌شوی.

هیچ روزی نیست که روزی تو از جانب من به سوی تو نیاید، و هیچ شبی نیست که فرشتگان با عمل زشتی از جانب تو به سوی من نیایند و روزی مرا می‌خوری و مرا نافرمانی می‌کنی، و تو مرا می‌خوانی و من اجابت کنم. و نیکی من به سوی تو نازل می‌شود، و شرارت بر من ادامه می‌یابد، پس آری، من برای تو هستم، و تو چه بنده بدی هستی برای من، آنچه به تو می‌دهم از من بخواه، و رسوایی‌ها را یکی پس از دیگری برای تو می‌پوشانم و من از تو خجالت می‌کشم و تو از من خجالت نمی‌کشی، تو مرا فراموش می‌کنی و دیگران را به یاد می‌آوری، و از مردم می‌ترسی و از من در امان می‌مانی، و از کینه آنان می‌ترسی، و از خشم من در امان می‌مانی».

موعظه چهارم این رساله^۷ در مکاشفه القلوب^۸، احیاء علوم الدین^۹ و الاربعین فی الاصول^{۱۰} نیز استفاده شده است. گرچه تماماً به جای «قال الله»، از «قال صل الله علیه و سلم» استفاده شده است. این روایت قدسی، چند مولفه اخلاقی را بیان می‌کند که شاکله سبک زندگی بسیجی است. اولاً غمگین نبودن از مشیت و راضی بودن به آنچه مقدر فرموده، البته این بدین معنا نیست که سعی در جهت بهبود شرایط نکند. صرفاً یعنی اهل گله و شکایت نباشد، زیرا باعث تداوم غصه و غم می‌گردد و انسان را از رسیدن به مطلوب

۶. موعظه دوم در کتاب کهن‌تری، از کراچکی، فقیه و محدث شیعی و از شاگردان شیخ مفید (درگذشته ۴۴۹ق) به نام کنزالفوائد (کراچکی، کنزالفوائد، ۱/۳۶۲) نیز قرار دارد. ولی مقدار بسیار کمی از حدیث ذکر شده، در حالی که نسخه غزالی طولانی‌تر است.

۷. غزالی، همان.

۸. همو، کاشفه القلوب المقرَّب إلى علّام الغیوب، ص ۱۴۶.

۹. همو، احیاء علوم الدین، ۹/۱۵۸.

۱۰. رازی، الأربعین فی اصول الدین، ص ۹۰.

باز می‌دارد. همچنین انسان را به بیداری سوق می‌دهد تا دریابد پروردگارش از او چه می‌هد ولی در مقابل، او چه رفتاری نسبت به خدای خود، دارد. این که یک بسیجی، با آرمان های ناب محمدی (ص)، از شاکله و ستون رفتاری خود را بر این موارد پاگذاری کند، قوی‌ترین راه برای نیل به آرمان های والای انسانی و الهی است. همچنین تقوای الهی، به‌عنوان بزرگترین راهبرد این سبک زندگی، باید مورد توجه بیشتری قرار گیرد.

روایت قدسی پنجم، درباره توبه، امید، نهی از منکر، عمل به نصایح خود به دیگران مواردی را ذکر فرموده، که این موارد نیز دقیق‌ترین الگو برای سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی خواهد بود. آن بدین شرح است:

خداوند متعال می‌فرماید: «ای پسر آدم، از کسانی مباش که توبه را کوتاه کنند و به آخرت امیدوار باشد، اگر به او نعمت داده شود، قانع نمی‌شود. سخنان عبادت کنندگان را می‌گوید ولی چون منافقان رفتار می‌کند. و اگر از او دریغ می‌شود، صبر نمی‌کند. به خوبی امر می‌کند ولی خود بدان عمل نمی‌کند. دیگران را از منکر نهی می‌کند ولی خود از انجام آن پرهیز نمی‌کند، خوبان را دوست دارد ولی خود از آنها نیست. از منافقان بدش می‌آید ولی خودش از آنهاست. و آنچه را که انجام نمی‌دهد می‌گوید و آنچه را که به او دستور نمی‌دهد انجام می‌دهد، هیچ روز تازه ای نیست مگر زمانی که زمین سخن می‌گوید به تو. و در بیان خود به تو می‌گوید: ای پسر آدم بر پشت من راه می‌روی، سپس در شکم من اندوهگین می‌شوی و بر پشت من هوسرانی می‌کنی و کرم‌ها در شکم من تو را می‌خورند. ای فرزند آدم! من خانه تنهایی هستم و من خانه حساب هستم و من خانه تنهایی هستم. من خانه ظلمت هستم. و من خانه مارها و عقرب‌ها هستم. پس مرا آباد کن و ویران نکنید (زیرا سپس در شکم من جای خواهید گرفت).

روایت قدسی ششم درباره تذکر انسان و بیدار کردن او از غفلت است، تا بداند کیست، در محضر چه کسی ایستاده و جایگاه خویش در مقابل عظمت پروردگار کجاست. این نکات، امری ضروری برای سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب است، زیرا یک بسیجی، چه در مقابل پروردگار و چه در مقابل مقام ولایت و ائمه (ع) که اولی الامر او می‌باشند، باید همیشه بداند در چه جایگاهی قرار دارد و بداند اطاعت از ایشان، اطاعت الله است. خداوند متعال می‌فرماید: «ای پسر آدم، تو را نیافریدم تا از تنگی دستیت، خود را زیادت کنم، و از تنهایی‌ام، از تو تسلی بگیرم، و از تو در کاری که عاجز باشم، یاری گیرم. و نه برای دفع ضرر و کسب منفعت، بلکه تو را آفریدم تا برای مدت طولانی، عبادت و شکرگذاری مرا کنی. و تو صبح و شام مرا تسبیح گویی. اولین شما و آخرین شما، جن شما و انس شما، کوچک شما و پیران شما، آزادگان شما و بندگان شما، اگر در اطاعت من متحد شوند، کمترین چیزی به من اضافه نمی‌کند. و هر کس بر ضد من بکوشد فقط بر ضد خود کوشیده، زیرا خدا از همه چیز و همه کس، بی‌نیاز است. هر طور رفتار کنی و طور اذیت کنی، همان گونه با تو رفتار خواهد کرد.

در حدیث قدسی هفتم مواردی ذکر شده که سلسله صحیح طولی علت و معلول مشخص شود و یک بسیجی به عنوان یک مومن واقعی باید از منظر اعتقادی این موارد را بداند و عامل باشد تا در این سلسله طولی، دچار انحراف نشود. این مطلب یعنی، بداند اگر رزقی به او می‌رسد، صرفاً برای این است که شاکر باشد و آن را از خداوند بداند و زبان شاکری داشته باشد و بدان شاد باشد نه اهل گله و شکایت و زیاده خواهی. همچنین باید در مقابل این نعمات الهی، خداوند و کلام او را نیز ارج نهد و عامل به کلام الله یعنی قرآن باشد و بداند اگر خلاف این رفتار کرد، پشت‌پا و بی‌اعتنایی و کفران نعمت خدای خود است، او باید به عنوان یک موحّد، منشاء تمام نعمات را از خواست و اراده الهی بداند. همچنین باید تمام خواسته های خود را از خدا بخواهد.

خداوند متعال می‌فرماید: «ای بندگان دینار و درهم، آنها را برای شما آفریدم تا با آنها رزق مرا بخورید، و مرا تسبیح و تقدیس کنید. آنگاه کتاب مرا برمی‌دارید و آن را پشت سرمی‌گذارید و دینارها و درهم‌ها را بر سرمی‌گذارید و خانه هایتان را بلند می‌کنید و خانه های مرا پایین می‌آورید، پس نه خوب هستید و نه آزادید بندگان دنیا. و اجتماع امثال شما مانند قبرهای گچ‌کاری شده است که بیرونش زیبا و باطنشان زشت است و با مردم نیکی می‌کنید و با زبان شیرین و کردار زیبای خود دوستشان دارید ولی با قلب های سخت شده و گناه خود، از آنها دوری می‌جوئید. ای پسر آدم، عملت را خالص کن و از من بخواه که من بیشتر از آنچه بخواهند به تو می‌دهم.

در روایت قدسی هشتم، انسان را به بردباری در راه اطاعت الهی دعوت می‌کند و بیان می‌کند که این کار، بسیار راحت‌تر از عذاب الهی نشات گرفته از معصیت اوست. همچنین بیان می‌دارد که فقط خداست که می‌توان ناجی انسان از مهلکه‌ها باشد. این طرز فکر توحیدی و الهی، پایه و اساس سبک زندگی بسیجی را تشکیل می‌دهد. فردی بسیجی، که بخواهد در تراز انقلاب باشد، علاوه بر منش و رفتاری توحیدی، باید آگاه به حلال و حرام الهی باشد، تا دچار اشتباه و خطا نشود. این همان چیزی است که بسیجی را در تراز انقلاب اسلامی نگه می‌دارد.

روایت هشتم: خداوند متعال می‌فرماید: «ای پسر آدم، نه تو را بیهوده آفریدم و نه غافل هستم، و به راستی از تو آگاهم. و آنچه را که دارم به دست نمی‌آوری مگر با شکیبایی بر آنچه که از آن بیزاری می‌کنی در راه خشنودی من، و شکیبایی در اطاعت من برای آسان‌تر از صبر در نافرمانی من است، و دوری از گناه برای تو آسان‌تر از آتش دوزخ است. و عذاب دنیا برای تو آسان‌تر از عذاب آخرت است، ای پسر آدم! همه شما گمراهید، مگر کسانی که هدایتشان کرده است، و همه شما در گناه و سرکشی هستید، مگر کسانی که آنها را حفظ کرده است، و به سوی من توبه کنید، و من بر شما رحم خواهم کرد، و اسرار خود را برای کسی که که رازت نزدش پنهان نیست، فاش نکنید».

روایت قدسی نهم با نصایحی برای رفتار غیر خصمانه با مخلوقات الهی آغاز می‌گردد و پس از بیان آن، به عدم تاثیر نصیحت و گند، در افراد سخت دل، ادامه می‌یابد. این که یک بسیجی در زندگی خود، سعی کند با مخلوقات الهی اعم از انسان و غیره آن، سازش کند و تحمل را بر نفرین کردن، ترجیح دهد، خود باعث نرم شدن قلب او و جلوگیری از قضاوت می‌شود و بدین نحو می‌تواند، رفتاری در تراز انقلاب اسلامی داشته باشد.

روایت نهم: خدای متعال می‌فرماید: «ای پسر آدم، موجودات مخلوق را لعنت مکن، که لعنتت به تو برگردانده می‌شود. آسمانها در هوا، بدون ستون، به نام یکی از نام‌های من، راست بود. ولی دل‌های شما با هزار پند از کتاب من راست نشد. ای مردم، همانطور که سنگ در آب نرم نمی‌شود، پند بر دل‌های سخت اثر نمی‌نهد. ای فرزند آدم، چگونه شهادت می‌دهید که بنده خدا هستید و سپس او را نافرمانی می‌کنید؟ چگونه می‌توانی گمان کنی که مرگ واقعی است در حالی که از آن بدت می‌آید. و با زبان خود چیزی را که به آن اطلاعی نداری می‌گویی و آن کار را آسان می‌دانی.

حدیث قدسی دهم این کتاب، درباره امر به نیکی به عموم افراد است، و خیرخواهی برای عموم را گوش‌زد می‌کند. و بیان می‌دارد که معیار برتری فقط تقوای الهی است. بخشش را عنصری مهم در زندگی بازمی‌شناساند. این خود یکی از مولفه‌های بسیار مهم در سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی می‌باشد.

متن ترجمه حدیث قدسی دهم: خداوند متعال می‌فرماید: ای مردم! پندی از پروردگارتان به شما رسیده است و شفایی برای آنچه در سینه‌هاست [سوره یونس: ۵۷]. پس چرا تنها به کسانی که به شما نیکی کرده‌اند، نیکی می‌کنید، و تنها با کسانی که به شما وصلت کرده‌اند، ارتباط برقرار می‌کنید، و تنها با کسانی که با شما سخن گفته‌اند، سخن می‌گویید، و تنها به کسانی که به شما غذا داده‌اند، غذا می‌دهید، و تنها به کسانی که به شما احترام گذاشته‌اند، احترام می‌گذارید؟ و هیچ کس بر دیگری برتری ندارد، جز مؤمنانی که به خدا و پیامبرش ایمان آورده‌اند، آنهایی که به کسانی که به آنها بدی کرده‌اند، نیکی می‌کنند، و با کسانی که از آنها قطع رابطه کرده‌اند، ارتباط برقرار می‌کنند، و از کسانی که به آنها ظلم کرده‌اند، درمی‌گذرند، و به کسانی که به آنها خیانت کرده‌اند، اعتماد می‌کنند، و با کسانی که آنها را ترک کرده‌اند، سخن می‌گویند، و به کسانی که آنها را خوار کرده‌اند، احترام می‌گذارند، و من به شما آگاهم.

حدیث قدسی یازدهم این کتاب، در مذمت دنیا خواهی است. یک بسیجی تراز انقلاب اسلامی، با روحیه جهادی و اخلاص عمل، در طلب دنیا نیست و بلکه از آن به عنوان ابزاری برای رسیدن به آخرت استفاده می‌کند. متن آن به شرح ذیل است. خداوند متعال می‌فرماید: ای مردم! دنیا خانه‌ای است برای کسی که خانه‌ای ندارد، و مالی است برای کسی که مالی ندارد، و کسانی که عقل ندارند،

برای آن جمع آوری می کنند. و کسانی که فهم ندارند، از آن شادمان می شوند، و کسانی که توکل ندارند، بر آن حرص می ورزند، و کسانی که شناخت ندارند، شهوات آن را طلب می کنند.

پس کسی که نعمتی زودگذر و زندگی ای منقطع را می خواهد، به خود ستم کرده و به پروردگارش نافرمانی کرده، آخرت را فراموش کرده و دنیایش او را فریب داده، و ظاهر گناه و باطن آن را خواسته است. کسانی که گناه می کنند، به زودی به خاطر آنچه مرتکب شده اند، پاداش داده خواهند شد. [سوره الأنعام: ۱۲۰] ای فرزند آدم! مرا پاس بدارید و با من تجارت کنید، و با من کار کنید و در سود خود مرا شریک کنید. نزد من چیزهایی است که هیچ چشمی ندیده، و هیچ گوشی نشنیده، و به قلب هیچ انسانی خطور نکرده، و خزانه های من تمام نمی شوند و کم نمی شوند، و من بخشنده و کریم هستم.^{۱۱}

موعظه دوازدهم، الگویی از تقوا، صبر، و فروتنی را برای سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی ارائه می دهد. این موعظه تأکید می کند بر اهمیت شکرگزاری نعمت های خداوند و وفاداری به عهد با او، که می تواند به عنوان یک اصل اساسی در زندگی یک بسیجی عمل کند. همچنین، با تشویق به انجام اعمال نیک و نوافل، بسیجیان را به سمت خدمت رسانی بیشتر و کسب رضایت خداوند سوق می دهد. تواضع در برابر فقرا و مستمندان و پرهیز از تکبر، که در این موعظه برجسته شده، می تواند به عنوان یک رفتار اخلاقی برای بسیجیان در نظر گرفته شود. علاوه بر این، حضور در مجالس علم و دانش، که رحمت خداوند را جلب می کند، نشان دهنده اهمیت دانش اندوزی و معرفت افزایی در مسیر تعالی است. در نهایت، این موعظه بسیجیان را به سمت یک زندگی معنوی سوق می دهد که در آن ایمان به خداوند و ترس از او، محور اصلی تمامی تصمیمات و اعمال است.

در حدیث قدسی دوازدهم چنین آمده: خداوند متعال می فرماید: ای فرزند آدم! نعمت هایی که به شما ارزانی داشته ام را به یاد آورید و به عهد من وفا کنید، من نیز به عهد شما وفا خواهم کرد، و از من بترسید. [سوره البقرة: ۴۰] همانطور که بدون راهنما نمی توان راه را یافت، همچنین راهی به بهشت نیست مگر با عمل. و همانطور که مال جمع نمی شود مگر با تلاش، همچنین به بهشت وارد نمی شوید مگر با صبر بر عبادت من. پس به خدا با نوافل نزدیک شوید، و رضایت من را با رضایت مساکین از خود جلب کنید، و به رحمت من رغبت نشان دهید با حضور در مجالس علماء، زیرا رحمت من لحظه ای از آنها جدا نمی شود. خداوند متعال می فرماید: ای موسی، به سخنان من گوش فرا ده، زیرا حقیقت این است که کسی که بر مسکینی تکبر ورزد، در روز قیامت به شکل ذره ای حشر داده می شود، و کسی که به او تواضع کند، در دنیا و آخرت بالا برده می شود، و کسی که به سر مسکینی تعرض کند، در روز قیامت بدون پوشش سرش حشر داده می شود، و کسی که فقیری را خوار کند، با من به جنگ برخاسته است، و کسی که به من ایمان داشته باشد، فرشتگان در دنیا و آخرت با او دست می دهند.

موعظه سیزدهم، الگویی از خودآگاهی و مقاومت در برابر وسوسه ها را برای سبک زندگی بسیجی ارائه می دهد. این موعظه بیان می کند که چگونه شهوات و خودپسندی می توانند حتی فرد صالح و دانا را فاسد کنند، و اینکه چگونه فقر و غنا می توانند به تباهی بکشانند. برای بسیجی، این به معنای ضرورت مقاومت در برابر فتنه های دنیوی و حفظ تواضع است، حتی در مواجهه با موفقیت یا شکست. همچنین، تأکید بر اهمیت عبادت و نیایش به عنوان محافظت در برابر فساد است. بسیجیان باید به دنبال رضایت خداوند باشند و از دانشمندان و علما به عنوان منابع الهام و راهنمایی استفاده کنند. این موعظه تأکید دارد که رحمت خداوند همیشه با کسانی است که به دنبال دانش و تقوا هستند، که این امر برای بسیجیان به معنای اهمیت دائمی یادگیری و رشد معنوی است.

در حدیث قدسی سیزدهم نیز چنین آمده: ای فرزند آدم! چه بسیار چراغ هایی که باد هوس آن ها را خاموش کرده، و چه بسیار عبادانی که خودپسندی آن ها را فاسد ساخته، و چه بسیار ثروتمندانی که ثروتشان آن ها را فاسد کرده، و چه بسیار فقیرانی که فقرشان آن ها

۱۱. این روایت در منابع دیگر از زبان احمد بن حنبل از عایشه نقل شده است: رواه أحمد من حدیث عائشة مقتضراً علی قوله: «دار من لا دار له و لها یجمع من لا عقل له» دون بقیته، و زاد ابن أبی الدنیا، و البیهقی فی الشعب من طریقہ: «و مال من لا مال له» (زبیدی، إتحاف السادة المتقین بشرح إحياء علوم الدین، ۹/۵۴۵).

را فاسد کرده، و چه بسیار سالمانی که سلامتی‌شان آن‌ها را فاسد کرده، و چه بسیار دانشمندانی که دانششان آن‌ها را فاسد کرده، و چه بسیار نادانانی که نادانی‌شان آن‌ها را فاسد کرده؛ اگر نبود مشایخی که رکوع می‌کنند، و جوانانی که خاشع هستند، و کودکانی که شیر می‌خورند، و حیواناتی که چرا می‌کنند، آسمان را از بالای شما آهین می‌ساختم، و زمین را صاف و سخت، و خاک را خاکستری می‌کردم، و از آسمان قطره‌ای بر شما نمی‌فرستادم، و در زمین دانه‌ای را رویانده نمی‌کردم، و عذاب را بر شما سخت می‌ریختم.^{۱۲}

موعظه چهاردهم، الگویی از توکل و تسلیم در برابر اراده الهی را برای سبک زندگی بسیجیان ارائه می‌دهد. این موعظه به بسیجیان می‌آموزد که در جستجوی خداوند به اندازه نیاز خود باشند و از نافرمانی به اندازه تحمل خود از عذاب جهنم پرهیز کنند. این تأکید بر این واقعیت است که همه چیز فانی است و تنها وجه خداوند باقی می‌ماند، که بسیجیان را به سمت ارزش‌های ابدی و معنوی سوق می‌دهد. این موعظه همچنین به بسیجیان یادآوری می‌کند که برای روزی‌های خود بیش از حد تلاش نکنند، زیرا روزی تقسیم شده و طمع و بخل مذموم است. این درس‌ها بسیجیان را به سمت یک زندگی متواضعانه و متعهد به ارزش‌های اسلامی و انقلابی هدایت می‌کند، جایی که توکل به خداوند و پذیرش سرنوشت الهی محور اصلی تمامی تصمیمات و اعمال است.

در حدیث قدسی چهاردهم نیز چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! مرا به اندازه‌ی نیازتان بخواهید، و به اندازه‌ی تحملتان از آتش به من نافرمانی کنید. به آجال دور و روزی‌های حاضر و گناهان پنهان‌تان ننگرید، زیرا همه چیز نابود می‌شود جز وجه او که حکم اوست و به سوی او باز می‌گردید [سوره القصص: ۸۸، سوره الرحمن: ۲۶، ۲۷].

موعظه پانزدهم، الگویی از تعادل و تمرکز بر ارزش‌های اصیل را برای سبک زندگی بسیجی ارائه می‌دهد. این موعظه بر اهمیت سلامت دین و عمل تأکید دارد، که نشان‌دهنده ارتباط مستقیم بین اعتقادات و رفتارها است. برای بسیجی، این به معنای حفظ ایمان قوی و انجام اعمال صالح است، زیرا فساد در اعتقادات می‌تواند به فساد در اعمال منجر شود. همچنین، این موعظه به بسیجیان یادآوری می‌کند که از دلبستگی به دنیا پرهیز کنند و به جای آن، خشوع و تقوا را در قلب خود پرورش دهند. تأکید بر قناعت و رضایت با آنچه خداوند تقسیم کرده است، به بسیجیان کمک می‌کند تا از طمع و بخل دوری کنند و به جای آن، به دنبال رضایت خداوند و خدمت به دیگران باشند. در نهایت، این موعظه بسیجیان را به سمت یک زندگی متعادل و معنوی سوق می‌دهد که در آن ارزش‌های اسلامی و انقلابی، محور اصلی تمامی تصمیمات و اعمال هستند.

در حدیث قدسی پانزدهم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! اگر دین شما سالم باشد، عمل و جسم و خون شما نیز سالم خواهد بود. و اگر دین شما فاسد شود، عمل و جسم و خون شما نیز فاسد خواهد شد. پس مانند چراغی نباش که خود را می‌سوزاند و برای مردم می‌درخشد. محبت دنیا را از قلبت بیرون کن، زیرا من هرگز محبت دنیا و محبت خودم را در یک قلب جمع نمی‌کنم. در جمع‌آوری روزی به خود مهربان باش، زیرا روزی تقسیم شده است، و حریص محروم است، و بخیل مذموم است، و نعمت دوام ندارد، و زیاده‌خواهی بدیمنی می‌آورد، و اجل معلوم است، و حق معلوم است. بهترین حکمت خدا خشوع است، و بهترین غنا قناعت است، و بهترین زاد و توشه تقوا است، و بهترین چیزی که در قلب‌ها آمده، یقین است، و بهترین چیزی که به شما داده شده، عافیت است.^{۱۳}

موعظه شانزدهم، بر اهمیت انسجام بین گفتار و کردار تأکید دارد، که برای بسیجیان به معنای ضرورت عمل به وعده‌ها و دستورات دینی است. این موعظه همچنین به بسیجیان یادآوری می‌کند که از تأخیر در توبه و اصلاح خودداری کنند، زیرا زمان محدود است و مرگ ناگهانی می‌تواند فرا رسد. این پیام به بسیجیان می‌گوید که باید از فرصت‌های موجود برای بهبود و پیشرفت استفاده کنند و

۱۲. موعظه سیزدهم این رساله نیز، در سراج الطالبین که شرحی است متأخر، بر منهج العابدین غزالی، از زبان پیامبر (ص) به نقل از عیسی (ع) روایت را نقل می‌کند. دحلان، سراج الطالبین، ۲/۳۸۰: لذلک قال المسیح علیه الصلوة والسلام: یا معشر الحواریین کم من سراج قد أطفأته (الرَّیج).

۱۳. قسمتی از موعظه پانزدهم نیز در کتاب **مکاشفة القلوب** خود او، از اخبار داوود (ع) نقل شده که خدا به او فرمود: اگر مرا دوست داری، محبت دنیا را از دلت خارج گردان (غزالی، **مکاشفة القلوب المقرب إلى علام الغیوب**، ص ۲۲۳).

از خودراضی و خودفریبی بهره‌مند. تشبیه انسان به ذبایی که در غسل گیر می‌کند، نشان‌دهنده تله‌های دنیوی است که می‌تواند انسان را از مسیر درست منحرف کند. بسیجیان باید از این تله‌ها آگاه باشند و با تمرکز بر ارزش‌های اسلامی و انقلابی، خود را از آن‌ها دور نگه دارند. در نهایت، این موعظه بسیجیان را به سمت یک زندگی متعهد و مسئولیت‌پذیر هدایت می‌کند که در آن هر عمل و گفتاری با ایمان و تقوا همراه است.

در حدیث قدسی شانزدهم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چرا چیزی می‌گویید که انجام نمی‌دهید؟ [سوره الصف: ۲] چقدر می‌گویید و عمل نمی‌کنید، و چقدر از کاری نهی می‌کنید که خودتان از آن دست برنمی‌دارید، و چقدر دستور می‌دهید و انجام نمی‌دهید، و چقدر چیزی جمع می‌کنید که نمی‌خورید، و چقدر توبه را روز به روز به تأخیر می‌اندازید، سال به سال و سپس نمی‌نگرید. آیا از مرگ امان دارید؟ آیا برائت از آتش در دستان شماست؟ آیا به بهشت رفتن خود را تضمین کرده‌اید؟ آیا بین شما و خدای رحمان رحمتی است؟

آیا نعمت‌ها شما را مغرور کرده، و احسان شما را فاسد ساخته، و آرزوی طولانی دنیا شما را فریب داده است؟ و سلامتی و صحت خود را غنیمت نمی‌شمارید، در حالی که روزهایتان معلوم است، و نفس‌هایتان شمرده شده است، و برای خودتان از آنچه در دست دارید پیش‌فرستید. ای فرزند آدم! تو بر اساس عملت پیش می‌روی، و هر روز از عمرت کم می‌شود، از روزی که از شکم مادرت بیرون آمدی، و هر روز به قبرت نزدیک‌تر می‌شوی تا وارد آن شوی. ای فرزند آدم! مثال شما در دنیا مانند ذبایی است که هر بار روی غسل می‌نشیند، در آن گیر می‌کند، پس تو نیز همین‌طور باش، مانند هیزمی نباش که خود را برای دیگران در آتش می‌سوزاند^{۱۴}.

در حدیث قدسی هفدهم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! کاری را انجام ده که به تو دستور داده‌ام، و از آنچه نهی کرده‌ام دوری کن، تو را زنده می‌کنم که هرگز نمی‌میری، و من زنده‌ام که هرگز نمی‌میرم، و وقتی به چیزی بگویم باش، پس می‌شود. ای فرزند آدم! اگر سخت زیبا باشد و عملت زشت، پس تو رئیس منافقین هستی؛ و اگر ظاهر زیبا و باطن زشت باشد، پس تو از هلاک‌شدگانی. آن‌ها خدا را فریب می‌دهند و او آن‌ها را فریب می‌دهد، و آن‌ها جز خودشان را فریب نمی‌دهند و نمی‌دانند. [سوره البقرة: ۹] ای فرزند آدم! بهشت را جز کسی که در برابر عظمت من تواضع کند، و روز را با یاد من بگذراند، و خود را از شهوات به خاطر من باز دارد، وارد نمی‌شود؛ زیرا من به غریب پناه می‌دهم و به فقیر امنیت می‌بخشم، و به یتیم احترام می‌کنم، و برای او مانند پدر مهربان، و برای بیوه‌ها مانند همسر مهربان و دلسوز هستم. پس کسی که این ویژگی‌ها را داشته باشد، من به دعای او پاسخ می‌دهم، و هر چه از من بخواهد، به او می‌دهم.

موعظه هجدهم، الگویی از توکل، شکرگزاری و اطاعت را برای سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی ترسیم می‌کند. این موعظه به بسیجیان یادآوری می‌کند که در هر شرایطی، حتی در بیماری، تنها خداوند است که شفا می‌دهد و باید به او توکل کرد. تأکید بر اینکه نباید نعمت‌های خداوند را انکار کرد و باید به جای شکایت، قدردانی کرد، بسیجیان را به سمت قدرشناسی و رضایتمندی هدایت می‌کند. همچنین، این موعظه به بسیجیان می‌گوید که باید به وقت‌های نماز اهمیت دهند و از غفلت از خداوند پرهیز کنند، که این امر نشان‌دهنده اهمیت اولویت‌بندی عبادت و دین‌داری در زندگی است. در نهایت، این موعظه بسیجیان را به سمت یک زندگی معنوی سوق می‌دهد که در آن ایمان به خداوند و ترس از او، محور اصلی تمامی تصمیمات و اعمال است.

در حدیث قدسی هجدهم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! به چه کسی از من شکایت می‌کنید وقتی که شکایت به مثل من نمی‌شود؟ تا کی مرا فراموش می‌کنید در حالی که من چنین چیزی را از شما مستحق ندانسته‌ام؟ تا کی مرا انکار می‌کنید در حالی که من به بندگان ستم نمی‌کنم؟ تا کی نعمت‌های مرا انکار می‌کنید؟ تا کی کتاب مرا سبک می‌شمارید در حالی که من شما را به کاری که توانایی آن را ندارید مکلف نکرده‌ام؟ تا کی از من دوری می‌کنید؟ تا کی مرا انکار می‌کنید در حالی که خدایی جز من برای شما نیست؟ و وقتی بیمار می‌شوید، کدام پزشک غیر از من شما را شفا می‌دهد؟ شما از من شکایت کرده‌اید و قضای من

۱۴. مضمون موعظه شانزدهم را می‌توان در کتاب **احیاء علوم الدین** او نیز مشاهده کرد (همو، **احیاء علوم الدین**، ۱۵/۵۲).

را نپسندیده‌اید، در حالی که من باران را بر شما فرستاده‌ام و شما گفته‌اید که به خاطر این ستاره باران آمده است، پس شما مرا انکار کرده‌اید و به ستاره ایمان آورده‌اید. و من رحمت خود را بر شما فرستاده‌ام، اندازه‌گیری شده، محدود، وزن شده، تقسیم شده. و وقتی به یکی از شما روزی سه روز می‌رسد، می‌گوید: من بد هستم و خوب نیستم، پس نعمت من را انکار کرده است. و کسی که زکات مال خود را نمی‌دهد، کتاب من را سبک شمرده است. و کسی که زمان نماز را می‌داند و برای آن وقت نمی‌گذارد، از من غافل شده است.

موعظه ۱۹ از حدیث قدسی، الگوی از صبر، تواضع، شکرگزاری، استغفار، دعا، توبه، سؤال، صدقه، وصل رحم، و درخواست عافیت را ارائه می‌دهد که می‌تواند برای بسیجیان به عنوان یک الگوی زندگی عملی باشد. این موعظه تأکید می‌کند که با صبر و فروتنی، انسان به مراتب بالاتری ارتقاء می‌یابد و با شکرگزاری و استغفار، نعمت‌ها و بخشش‌های الهی را جلب می‌کند. دعا و توبه، ارتباط مستقیم با خداوند را تقویت می‌کند و صدقه و وصل رحم، روابط اجتماعی و خانوادگی را مستحکم می‌سازد. این موعظه همچنین به بسیجیان یادآوری می‌کند که باید از طمع و حرص به دنیا پرهیز کرده و به دنبال رضایت خداوند و سعادت واقعی باشند.

در حدیث قدسی نوزدهم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! صبر کن و تواضع داشته باش تا تو را بالا ببرم، و به من شکر کن تا به تو بیفزایم، و از من طلب آمرزش کن تا تو را ببخشم، و وقتی مرا بخوانی پاسخ تو را می‌دهم، و به سوی من بازگرد تا به سوی تو بازگردم، و از من بخواه تا به تو بدهم، و صدقه بده تا در روزی‌ات برکت بدهم، و با خویشاوندان ارتباط برقرار کن تا در عمرت بیفزایم، و از من عافیت بخواه با سلامتی طولانی، و سلامت در تنهایی، و اخلاص در خواسته‌ها، و پرهیزکاری به سوی خدا در توبه، و غنای در فناخت. ای فرزند آدم! چگونه در عبادت طمع داری در حالی که سیر هستی؟ و چگونه در محبت خدا طمع داری در حالی که به مال دل بسته‌ای؟ و چگونه در ترس از خدا طمع داری در حالی که از فقر می‌ترسی؟ و چگونه در پرهیزکاری طمع داری در حالی که به دنیا حرص داری؟ و چگونه در رضایت خدا طمع داری بدون کمک به مساکین؟ و چگونه در رضایت طمع داری در حالی که بخیل هستی؟ و چگونه در بهشت طمع داری در حالی که به دنیا و تعریف و تمجید دل بسته‌ای؟ و چگونه در سعادت طمع داری در حالی که دانش کمی داری؟

موعظه ۲۰ نیز الگوی از تدبیر، اجتناب از آزار دیگران، ادب، توبه، علم، خشوع در نماز، صبر، توفیق، عقل، و حلم را ارائه می‌دهد که می‌تواند برای بسیجیان در تراز انقلاب اسلامی مفید باشد. این موعظه تأکید می‌کند که زندگی بدون تدبیر و برنامه‌ریزی، ورع بدون اجتناب از آزار دیگران، و عبادت بدون علم، ناقص است. خشوع در نماز و صبر در مشکلات، موجب توفیق و سعادت می‌شود و عقل و حلم، زینت و همراه انسان هستند. این موعظه به بسیجیان یادآوری می‌کند که باید برای عبادت وقت گذاشته و از غفلت از یاد خدا پرهیز کنند تا قلب و جسمشان با برکت و آرامش پر شود. این موعظه‌ها می‌توانند به عنوان یک الگوی زندگی برای بسیجیان در نظر گرفته شوند که به دنبال تحقق ارزش‌های اسلامی در زندگی روزمره خود هستند.

در حدیث قدسی بیستم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای مردم! هیچ زندگی‌ای مانند زندگی با برنامه‌ریزی نیست، و هیچ پرهیزکاری‌ای مانند دوری از آزار دیگران نیست، و هیچ محبتی بالاتر از ادب نیست، و هیچ شفيعی مانند توبه نیست، و هیچ عبادتی مانند دانش نیست، و هیچ نمازی مانند ترس از خدا نیست، و هیچ پیروزی‌ای مانند صبر نیست، و هیچ خوشبختی‌ای مانند توفیق نیست، و هیچ زینتی زیباتر از عقل نیست، و هیچ همراهی دل‌نشین‌تر از بردباری نیست. ای فرزند آدم! برای عبادت من وقت بگذار تا قلبت را از غنا پر کنم، و در روزی‌ات برکت بدهم، و در بدنت آرامش بخشم، و از یاد من غافل نشو، زیرا اگر غافل شوی قلبت را از فقر پر می‌کنم، و بدنت را از خستگی و رنج، و سینه‌ات را از نگرانی. و اگر می‌دیدی که چه بخشی از عمرت باقی مانده است، در آنچه از آرزوهای باقی مانده زهد می‌کردی. ای فرزند آدم! با عافیت من بر طاعت من قوی شدی، و با توفیق من فریضه‌ام را انجام دادی، و با رزق من بر معصیت من قوی شدی، و با مشیت من آنچه را می‌خواهی می‌خواهی، و با اراده‌ام آنچه را برای خود می‌خواهی می‌خواهی، و با نعمت من برخاستی و نشستی و بازگشتی، و با کف من شب را به صبح رساندی، و در فضل من زندگی کردی، و در

نعمت من تقلب کردی، و با عافیت من زیبایی یافتی، سپس مرا فراموش کردی و دیگری را به یاد آوردی، پس چرا حق من و شکرگزاری‌ام را ادا نمی‌کنی؟^{۱۵}

موعظه ۲۱ حدیث قدسی، به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی می‌آموزد که در زندگی باید همواره به یاد مرگ و قیامت باشند و این آگاهی باید آنها را به سمت اعمال صالح و پرهیز از گناهان کوچک و بزرگ سوق دهد. این موعظه تأکید می‌کند که نباید به اندازه نعمت‌ها یا گناهان نگاه کرد، بلکه باید به منبع آنها، یعنی خداوند، توجه داشت. همچنین، بسیجیان باید در نظر داشته باشند که خداوند به قلب‌ها نگاه می‌کند و از آنها انتظار دارد که به فرایض الهی عمل کنند، به مستمندان کمک کنند، به دیگران نیکی کنند، از ظالمان بگذرند، و با دانشمندان در مورد دین و دنیای خود مشورت کنند. این موعظه می‌تواند به عنوان یک الگوی زندگی برای بسیجیان در نظر گرفته شود که به دنبال تحقق ارزش‌های اسلامی در زندگی روزمره خود هستند.

در حدیث قدسی بیست و یکم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! مرگ اسرار شما را آشکار می‌کند، و قیامت اخبار شما را آزمایش می‌کند، و عذاب اسرار شما را فاش می‌سازد. پس وقتی گناهی می‌کنید به کوچکی آن ننگرید، بلکه به آن که نافرمانی کرده‌اید نگاه کنید. و وقتی روزی کمی به شما داده می‌شود به کمی آن ننگرید، بلکه به آن که به شما روزی داده است نگاه کنید؛ و گناه کوچک را دست‌کم نگیرید، زیرا نمی‌دانید به خاطر کدام گناه نافرمانی کرده‌اید؛ و از مکر من ایمن نباشید، زیرا مکر من از صدای پای مورچه بر سنگ‌های صاف در شب تاریک پنهان‌تر است.^{۱۶}

موعظه ۲۲ حدیث قدسی، به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی می‌آموزد که باید خود را با توبه و اعمال صالح ارجمند سازند و همواره به یاد نعمت‌ها و میثاقی که با خداوند بسته‌اند، باشند. این موعظه تأکید می‌کند که باید از خداوند پیش از روز قیامت بترسند و به اوجب واجبات، یعنی توبه و عمل صالح، پایبند باشند. این موعظه می‌تواند به عنوان یک الگوی زندگی برای بسیجیان در نظر گرفته شود که به دنبال تحقق ارزش‌های اسلامی در زندگی روزمره خود هستند.

در حدیث قدسی بیست و دوم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! به خودتان و به تمام مخلوقات من نگاه کنید، اگر کسی را یافتید که برای شما عزیزتر از خودتان است، کرامت او را به خودتان بدهید، و اگر نه، خودتان را با توبه و عمل صالح اگر برایتان عزیز است، گرمی دارید. و نعمت خداوند بر شما و پیمانی که با شما بسته است را به یاد آورید، وقتی گفتید شنیدیم و اطاعت کردیم [سوره المائدة: ۷] و پیش از روز قیامت، روز تغاین، روز حاقه، روزی که مدت آن پنجاه هزار سال است [سوره المعارج: ۴]، روزی که سخن نمی‌گویند و اجازه نمی‌دهند تا عذر بیاورند [المرسلات: ۳۵، ۳۶]، روز طامه، روز صیحه، روز عبوس قمطریر [الإنسان: ۱۰]، روزی که هیچ نفسی برای نفس دیگر چیزی ندارد و امر در آن روز به خداوند است [الانفطار: ۱۹]، روز دیمومه، روز زلزله، روز قارعه، روزی که مواقع کوه‌ها می‌لرزد، و نکال فرود می‌آید، و زوال تسریع می‌شود، روز صیحه و درک، روزی که در آن کودکان پیر می‌شوند، و مانند کسانی نباشید که گفتند شنیدیم ولی نشنیدند [الأنفال: ۲۱].

موعظه ۲۳ حدیث قدسی، به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی می‌آموزد که باید خداوند را بسیار یاد کنند و او را در هر زمان تسبیح کنند. این موعظه تأکید می‌کند که باید از گفتار بیهوده پرهیز کرده و به دنبال دانش و حیا از خداوند باشند. همچنین، بسیجیان باید از نگاه کردن به عیوب دیگران و فراموش کردن عیوب خود اجتناب کنند، زیرا این کار موجب خشنودی شیطان و خشم خداوند

۱۵. قسمتی از موعظه بیستم نیز در کتاب **اتحاف السادة** از پیامبر اکرم (ص) به صورت حدیث نبوی و در خطاب به اباذر بیان شده، نه در قالب

حدیث قدسی (زبیدی، **اتحاف السادة المتقين بشرح احياء علوم الدين**، ۹/۷۱۰).

۱۶. بخشی از روایت بیست و یکم نیز با کمی تغییر در منابع دیگر (حتی کتب دیگر غزالی) از رسول الله (ص) نقل شده؛ به نحوی که هیچ‌کجا منبعی

برای عین نقل **المواعظ** یافت نشد. المواظ: و لا تأمن من مكری، فإن مكری أخفی عليك من ديب النمل على الصفا في الليلة المظلمة.

مكاشفة القلوب المقرب إلى عالم الغيوب: الشرک فی هذه الأمة أخفی من ديب النمل على الصفا في الليلة الظلماء (غزالی، مكاشفة القلوب المقرب إلى عالم الغيوب، ص ۳۸۲؛ همو، احياء علوم الدين، ۲/۲۴).

می‌شود. این موعظه می‌تواند به عنوان یک الگوی زندگی برای بسیجیان در نظر گرفته شود که به دنبال تحقق ارزش‌های اسلامی در زندگی روزمره خود هستند.

در حدیث قدسی بیست و سوم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! خداوند را بسیار یاد کنید، و او را صبح و شام تسبیح گوید. [الأحزاب: ۴۱، ۴۲] ای موسی بن عمران، ای صاحب بیان، سخنان مرا بشنو! من خداوند، پادشاه و داور هستم، بین من و تو ترجمانی نیست، کسی که ربا می‌خورد را به خشم رحمان و آتش‌های دوچندان بشارت ده. ای فرزند آدم! اگر در قلبت سختی یافتی، و در بدنت بیماری، و در روزی‌ات محرومیت، و در مالت کاستی، بدان که درباره‌ی چیزی سخن گفته‌ای که به تو مربوط نیست. ای فرزند آدم! دینت راست نمی‌شود تا زبانت راست شود، و زبانت راست نمی‌شود تا از پروردگارت شرم داشته باشی. ای فرزند آدم! اگر به عیب‌های مردم نگاه کنی و عیب خودت را فراموش کنی، شیطان را خشنود و رحمان را خشمگین کرده‌ای. ای فرزند آدم! زبانت شیر است، اگر آن را رها کنی تو را می‌کشد، پس هلاکت تو در رها کردن زبانت است.^{۱۷}

موعظه ۲۴ حدیث قدسی به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی یادآوری می‌کند که شیطان دشمن آشکار است و باید به عنوان دشمن شناخته شود. این موعظه تأکید می‌کند که باید برای روز قیامت آماده باشند، جایی که هر فرد بر اساس اعمال خود مورد سؤال واقع می‌شود. خداوند به بسیجیان یادآوری می‌کند که او منبع روزی، بخشش، حفاظت، نصرت، و مغفرت است و باید به او توجه داشته باشند و از او درخواست کنند. این موعظه الهام‌بخش بسیجیان برای پیروی از ارزش‌های اسلامی و تقویت ایمان و عمل صالح است. در حدیث قدسی بیست و چهارم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! شیطان دشمن شماست، پس او را دشمن بگیر. [فاطر: ۶] بدانید که روزی که شما را گروه گروه جمع می‌کنیم، و در برابر رحمان صف به صف می‌ایستید، و کتاب (اعمال) را حرف به حرف می‌خوانید، و درباره‌ی آنچه به طور پنهان و آشکار انجام داده‌اید سوال می‌شوید. روزی که متقین را به سوی رحمان وفد می‌بریم، و مجرمین را به سوی جهنم ورد می‌کنیم. [مریم: ۸۵، ۸۶] برای شما وعده و تهدید وجود دارد، زیرا من خداوند هستم که شبیهی ندارم، و سلطانی مانند سلطان من نیست. کسی که برای من روزه می‌گیرد، او را با رنگ‌هایم افطار می‌دهم، و کسی که شب را به قیام می‌گذراند، جایگاهی از جایگاه‌های من را دارد، و کسی که چشمش را از حرام‌های من بپوشاند، او را از آتش‌های من ایمن می‌کنم. پس من پروردگار هستم، پس مرا بشناسید، و من نعمت‌دهنده هستم، پس از من سپاسگزاری کنید، و من نگهبان هستم، پس مرا حفظ کنید، و من یاور هستم، پس مرا یاری کنید، و من آمرزنده هستم، پس از من طلب آمرزش کنید، و من مقصود هستم، پس به سوی من بیایید، و من بخشنده هستم، پس از من بخواهید، و من معبود هستم، پس مرا عبادت کنید، و من دانا هستم، پس از من بترسید.

موعظه ۲۵ حدیث قدسی به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی می‌گوید که دین نزد خداوند اسلام است و هر کس به دنبال دینی غیر از اسلام باشد، در آخرت از زیانکاران خواهد بود. این موعظه تأکید می‌کند که باید خداوند را به خالصانه‌ترین شکل ممکن بشناسند و اطاعت کنند تا نجات یابند. همچنین، باید از شیطان و دنیا دوری کرده و به دنبال آخرت باشند. این موعظه راهنمایی برای بسیجیان است تا با توجه به ارزش‌های اسلامی، زندگی خود را سامان دهند.

در حدیث قدسی بیست و پنجم آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! خداوند شهادت داده است که جز او خدایی نیست، و فرشتگان و دانشمندان نیز شهادت داده‌اند که او به عدالت پایبند است، جز او خدایی نیست، او عزیز و حکیم است. دین نزد خداوند اسلام است. [آل عمران: ۱۸، ۱۹] و هر کس دینی غیر از اسلام بجوید، از او پذیرفته نخواهد شد و او در آخرت از زیانکاران است. [آل عمران: ۸۵] و هر کس که بهترین کارها را انجام دهد، به او بشارت بهشت دهید. کسی که خداوند را به درستی بشناسد و او را اطاعت

۱۷. قسمتی از این روایت در حلیه الاولیاء از زبان برادر زاده معروف کرخی آمده که این قطعه کلام را به موسی(ع) گفت. در المواقظ: یا موسی اسمع کلامی ... لیس بینی و بینک ترجمان. در حلیه الاولیاء: برادر زاده معروف کرخی گفت: "بَيْنَمَا اَنَا نَائِمٌ فِی اَیَّامِ الْمَحَنَّةِ، إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَیْهِ جَبَّةٌ صُوفٍ بَلَّا كَمِینَ فَقُلْتُ لَهُ: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: اَنَا مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ، فَقُلْتُ: أَنْتَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ الَّذِي كَلَّمَكَ اللَّهُ وَمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ (أَصْهَانِي، حَلِیَةُ الْاَوَّلِیَّاءِ وَطَبَقَاتُ الْأَصْفِیَاءِ، ۹/۱۹۳). نیز قسمت دیگری از آن موعظه، در کتاب سراج الطالبین آمده است، که به جای عبارت «قال الله»، عبارت «عن مالک بن دینار انه قال» نقل شده (دحلان، **سراج الطالبین**، ۱/۳۷۳).

کند، نجات می‌یابد، و کسی که شیطان را بشناسد و از او سرپیچی کند، در امان است، و کسی که حق را بشناسد و از آن پیروی کند، امنیت دارد، و کسی که باطل را بشناسد و از آن پرهیز کند، پیروز است، و کسی که شیطان و دنیا را بشناسد و سپس آن‌ها را رد کند، خوشبخت است، و کسی که آخرت را بشناسد و به دنبال آن باشد، هدایت می‌شود. و خداوند هر کس را که بخواهد هدایت می‌کند و به سوی او بازمی‌گردد. ای فرزند آدم! اگر خداوند تعالی برای تو روزی را تضمین کرده است، پس چرا نگرانی داری؟ و اگر جانشینی از جانب خداوند است، پس چرا بخل می‌ورزی؟ و اگر ابلیس دشمن خداوند تعالی است، پس چرا غفلت داری؟ و اگر عقوبت در آتش است، پس چرا استراحت می‌کنی؟ و اگر پاداش خداوند بهشت است، پس چرا گناه می‌کنی؟ و اگر همه چیز به قضای اوست، پس چرا ناراحتی داری؟ تا بر آنچه از دست داده‌اید اندوهگین نشوید و بر آنچه به شما داده شده است شادمان نگردید، و خداوند هیچ مغرور و متکبری را دوست ندارد [الحدید: ۲۳]^{۱۸}.

موعظه ۲۶ حدیث قدسی به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی توصیه می‌کند که برای سفر طولانی آخرت، زاد و توشه فراوانی فراهم کنند و عمل خود را خالص و دقیق انجام دهند. این موعظه تأکید می‌کند که باید به خداوند نزدیک شوند و در دنیا به دنبال محبت ابرار باشند. خداوند وعده داده است که اجر نیکوکاران را تلف نخواهد کرد. این موعظه الهام‌بخش بسیجیان برای پیروی از ارزش‌های اسلامی و تقویت ایمان و عمل صالح است.

در حدیث قدسی بیست و ششم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! از زاد و توشه بیشتر بردارید، زیرا راه دور است، و قیام برای خدا را تجدید کنید، زیرا دریا عمیق است، و کار خود را تحقیق کنید، زیرا صراط باریک است، و عمل خود را خالص کنید، زیرا ناقد بینا است. پس شهواتان در بهشت است، و آرامشتان به سوی آخرت است، و حوریان بهشتی در انتظار شما هستند، و برای من باشید تا من برای شما باشم، و در حقارت دنیا و محبت نیکان به سوی من نزدیک شوید، زیرا خداوند پاداش نیکوکاران را ضایع نمی‌کند^{۱۹}.

موعظه ۲۷ حدیث قدسی به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی یادآوری می‌کند که عواقب گناهان، حتی کوچک، می‌تواند بسیار سنگین باشد. این موعظه تأکید می‌کند که باید از اعمالی که خداوند نهی کرده، پرهیز کنند و به جای آن به سمت اعمال صالح روی آورند. توبه و ایمان به خداوند و انجام کارهای نیک می‌تواند گناهان را به حسنات تبدیل کند. این موعظه تشویقی است برای بسیجیان تا با توجه به ضعف بدنی و دشواری‌های سفر آخرت، به دنبال رستگاری و نجات باشند.

در حدیث قدسی بیست و هفتم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! چگونه نافرمانی می‌کنید وقتی که از گرمای خورشید ناراحت می‌شوید، در حالی که جهنم هفت طبقه دارد، در آن آتشی هست که یکی دیگری را می‌خورد، در هر طبقه‌ای از آن هفتاد هزار شاخه آتش وجود دارد، در هر شاخه هفتاد هزار خانه، و در هر خانه هفتاد هزار چاه، و در هر چاه هفتاد هزار تابوت از آتش، و در هر تابوت هفتاد هزار عقرب از آتش، بر هر تابوت هفتاد هزار درخت زقوم، زیر هر درخت هفتاد هزار فرمانده از آتش، با هر فرمانده هفتاد هزار فرشته از آتش، و هفتاد هزار مار از آتش، طول هر مار هفتاد هزار ذراع از آتش، در شکم هر مار دریایی از زهر سیاه، و هر عقرب هزار دم دارد، طول هر دم هفتاد هزار ذراع، در هر دم هفتاد هزار پوند از زهر قرمز، پس به خودم قسم، و به طور، و به کتاب مسطور، در رق منشور، و به خانه‌ی معمور، و به سقف مرفوع، و به دریای مسجور [الطور: ۱-۶].

۱۸. المواعظ: و من عرف الله خالصا فطاعه نجا، و من عرف الشیطان فعصاه سلم. کتب آخری: عمر: أعجب ممن عرف الله فعصاه، ومن عرف الشیطان فطاعه، ومن عرف الدنيا فرکن إليها (قحطانی)، **مواقف التابعین وأتباعهم**، ص ۱۲؛ البیهقی، **شعب الایمان**، ۹/۵۰۴؛ ابن کثیر، **البدایة والنهایة**، ۱۲/۵۸۵.

۱۹. ولی جمله‌هایی از قسمت دوم روایت، شبیه روایت قبل است که در مکاشفه القلوب غزالی نگاشته شده (غزالی)، **کاشفة القلوب المقرب إلى علام الغیوب**، ص ۱۵۳.

ای فرزند آدم! آتش‌ها را جز برای هر کافر، غیبت‌کننده، نافرمانی‌کننده به والدین، ریاکار، مانع زکات از مالش، زناکار، خورنده ربا، نوشنده شراب، ستمگر به یتیم، خیانتکار به کارگر، زنی که برای مرده‌اش ناله می‌کند، و هر کسی که به همسایگانش آزار می‌رساند، نیافریدم، مگر آنکه توبه کرده و ایمان آورده و کار نیک انجام داده باشند، آن‌ها کسانی هستند که خداوند بدی‌هایشان را به خوبی‌ها تبدیل می‌کند، و خداوند آمرزنده و مهربان است [الفرقان: ۷۰]. پس خودتان را رحم کنید، ای بندگان من! زیرا بدن‌ها ضعیف، و سفر دور، و بار سنگین، و صراط باریک، و ناقد بینا، و قاضی پروردگار جهانیان است.

موعظه ۲۸ حدیث قدسی به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی می‌گوید که دنیای فانی نباید محور زندگی آنها باشد. به جای آن، باید به دنبال بهشت و پادشاهی ابدی باشند که برای اطاعت‌کنندگان در نظر گرفته شده است. این موعظه تشویقی است برای بسیجیان تا با صداقت، دوری از دنیاپرستی و قناعت، به خداوند نزدیک شوند و به دنبال کرامت و نعمت‌های او باشند.

در حدیث قدسی بیست و هشتم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای مردم! چگونه به دنیای فانی و زندگی‌ای که قطع می‌شود، رغبت نشان داده‌اید؟ زیرا برای اطاعت‌کنندگان بهشت‌ها وجود دارد که از هشت دروازه‌ی آن وارد می‌شوند، در هر بهشت هفتاد هزار باغ وجود دارد، در هر باغ هفتاد هزار قصر از یاقوت، ... بر فراز هر قصر هفتاد هزار گنبد، در هر گنبد هفتاد هزار هدیه از رحمان، چیزهایی که هیچ چشمی ندیده، و هیچ گوشی نشنیده، و به قلب هیچ انسانی خطور نکرده، و میوه‌هایی که آن‌ها انتخاب می‌کنند، و گوشت پرندگانی که آن‌ها می‌خواهند، و حوریانی که مانند مرواریدهای پنهان هستند، به عنوان پاداش برای آنچه انجام داده‌اند [الواقعة: ۲۰-۲۴]، در آن‌جا نمی‌میرند و پیر نمی‌شوند، و نمی‌غمگین شوند و روزه نمی‌گیرند، و نماز نمی‌خوانند و بیمار نمی‌شوند، و ادرار نمی‌کنند و مدفوع نمی‌کنند و از آن‌جا بیرون نمی‌روند [الحجر: ۴۸]. پس کسی که بهشت را می‌خواهد و کرامت من، و همسایگی من، و نعمت من را به یاد می‌آورد، باید با صداقت به سوی من نزدیک شود^{۲۰}.

موعظه ۲۹ حدیث قدسی به بسیجیان تراز انقلاب اسلامی یادآوری می‌کند که مال دنیا متعلق به خداوند است و انسان تنها می‌تواند از آنچه خداوند به او داده استفاده کند. این موعظه تأکید می‌کند که باید در زندگی خود به دنبال اعمال صالح باشند و از خداوند درخواست کنند. این موعظه تشویقی است برای بسیجیان تا با تقوا، قناعت و عبادت، به دنبال رضایت خداوند باشند و از اعمالی که موجب ورود به جهنم می‌شود، دوری کنند.

در حدیث قدسی بیست و نهم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! مال مال من است و تو بنده‌ی من هستی، پس آنچه از مال من داری جز آنچه خورده‌ای و تمام کرده‌ای، یا پوشیده‌ای و فرسوده کرده‌ای، یا صدقه داده‌ای و باقی گذاشته‌ای، چیزی نیست. پس من و تو سه قسمت داریم: یکی برای من، یکی برای تو، و یکی بین من و تو؛ آنچه برای من است روح توست، و آنچه برای توست عمل توست، و آنچه بین من و توست، از تو دعا و از من پاسخ است. ای فرزند آدم! با تقوا و قناعت به من نزدیک شو تا مرا ببینی، و مرا عبادت کن تا به سوی من بیایی، و مرا بخواه تا مرا بیایی. ای فرزند آدم! اگر مانند امرا که به خاطر فجور وارد آتش شدند، و عرب‌ها به خاطر نافرمانی، و دانشمندان به خاطر حسادت، و تجار به خاطر خیانت، و جبری‌ها به خاطر جهالت، و صنعتگران و عبادت‌کنندگان به خاطر ربا، و ثروتمندان به خاطر کبر، و فقرا به خاطر دروغ، هستی، پس کجاست کسی که بهشت را می‌خواهد^{۲۱}. موعظه ۳۰ حدیث قدسی، بر اهمیت علم همراه با عمل و عمل مبتنی بر علم تأکید دارد. برای بسیجیان تراز انقلاب اسلامی، این به معنای آن است که دانش آنها باید به اعمال صالح منجر شود و اعمالشان باید بر اساس دانش صحیح باشد. این موعظه همچنین به

۲۰. قسمتی از این روایت که در اثری از غزالی به نام **سلوة العارفين** یافت شد، همان قسمت ترسیم جهنم بود، ولی نه از زبان الله، بلکه از زبان رسول الله (ص) خطاب به صدیقه طاهره (س)، در پاسخ به سؤالی که از پدرشان در خصوص جهنم پرسیده بودند (همو، **سلوة العارفين**، ۲/۳۲۰).

۲۱. قسمتی از مضمون روایت را می‌توان در آثار دیگر غزالی مانند **التبر المسبوك** و **احیاء علوم** با اضطراب متن مشاهده کرد (همو، **التبر المسبوك فی نصیحة الملوك**، ص ۵۵؛ همو، **احیاء علوم الدین**، ۶/۱۲).

آنها یادآوری می‌کند که باید از مکر خداوند بترسند و همیشه در حالت اسلام و تسلیم بمیرند، که این نشان‌دهنده زندگی‌ای است که به طور کامل به خداوند وفادار مانده است.

در حدیث قدسی سی‌ام چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از خداوند به حق تقوا پیشه کنید و جز در حالی که مسلمان هستید نمیرید [آل عمران: ۱۰۲]. ای فرزند آدم! مثل علم بدون عمل مانند برق و رعد بدون باران است، و مثل عمل بدون علم مانند درختی بدون میوه است، و مثل دانشمند بدون عمل مانند کمانی بدون زه است، و مثل مال بدون زکات مانند کسی است که نمک را بر روی سنگ‌های صاف می‌کارد، و مثل موعظه نزد احمق مانند گوهر و جواهر نزد حیوانات است، و مثل سخت‌دل با علم مانند سنگی در دشت است. و مثل موعظه نزد کسی که به آن علاقه‌ای ندارد مانند نی‌انبان نزد قبرها است، و مثل صدقه از حرام مانند کسی است که لباس کثیف خود را با ادرارش می‌شوید، و مثل نماز بدون زکات مانند جسدی بدون روح است، و مثل دانشمند بدون توبه مانند ساختمانی بدون پایه است. آیا از مکر خداوند ایمن هستید؟ تنها گروه زیانکاران از مکر خداوند ایمن هستند [الأعراف: ۹۹].

موعظه ۳۱ حدیث قدسی، بسیجیان را تشویق می‌کند که دلبستگی‌شان به دنیا را کاهش دهند و به جای آن به خداوند نزدیک شوند. این موعظه به آنها می‌گوید که باید از ریا در اعمالشان پرهیز کنند و به خداوند محبت ورزند. این الگویی برای زندگی است که در آن بسیجیان باید به دنبال رضایت خداوند باشند و قلب‌هایشان را از محبت به دنیا خالی کنند.

در حدیث قدسی سی و یکم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: ای فرزند آدم! به اندازه‌ی گرایش به دنیا و محبت من از قلبت، مرا بخواهید، زیرا من هرگز محبت خود و محبت دنیا را در یک قلب جمع نمی‌کنم. ای فرزند آدم! با تقوا باش تا مرا بشناسی، و گرسنگی را تجربه کن تا مرا ببینی، و خود را برای عبادت من آماده کن تا به من برسی، و کارت را از ریا پاک کن تا محبت مرا به تو ببوشانم، و برای یاد من وقت بگذار تا تو را نزد فرشتگانم یاد کنم. ای فرزند آدم! در قلبت چیزی غیر از خداوند است، و امیدت به غیر از خداوند است، تا کی می‌گویی خداوند بزرگ است و از غیر او می‌ترسی؟

اگر واقعاً می‌دانستی، هیچ چیز جز خداوند برایت مهم نبود، و جز از خداوند نمی‌ترسیدی، و زبانت از یاد خداوند باز نمی‌ایستاد، زیرا دوری از اصرار بر گناه با توبه‌ی دروغین امکان‌پذیر نیست. ای فرزند آدم! اگر از آتش به اندازه‌ی ترس از فقر می‌ترسیدی، تو را غنی می‌کردم از جایی که گمان نمی‌بردی. ای فرزند آدم! اگر به بهشت به اندازه‌ی دنیا علاقه داشتی، تو را در هر دو دنیا خوشبخت می‌کردم، و اگر مرا به اندازه‌ی یاد کردن یکدیگر یاد می‌کردید، فرشتگان صبح و شام بر شما سلام می‌فرستادند، و اگر عبادت مرا به اندازه‌ی دوست داشتن دنیا دوست می‌داشتید، شما را مانند پیامبران گرامی می‌داشتیم، پس قلب‌هایتان را با محبت دنیا پر نکنید، زیرا زوال آن نزدیک است^{۲۲}.

موعظه ۳۲ حدیث قدسی، بسیجیان را به صبر و پایداری در برابر گناهان و پیروی از طاعات تشویق می‌کند. این موعظه به آنها یادآوری می‌کند که باید به خداوند اعتماد داشته باشند و از دنیاپرستی دوری کنند. این الگویی برای زندگی است که در آن بسیجیان باید به دنبال آخرت باشند و قلب‌هایشان را با یاد خداوند زنده نگه دارند. در حدیث قدسی سی و دوم چنین آمده: خداوند متعال می‌فرماید: صبر تو بر کمی از گناه آسان‌تر است برایت از صبر تو بر بسیاری از عذاب جهنم، زیرا عذاب آن سخت است [الفرقان: ۶۵]. و صبر تو بر کمی از اطاعت به تو آرامش طولانی می‌بخشد که در آن نعمت دائمی است.

ای فرزند آدم! به آنچه برایت تضمین کرده‌ام اعتماد کن پیش از آنکه روزی‌ات را به دیگری بدهم، و پیش از آنکه من از تو بیزار شوم، از دنیا بیزار شو، و پیش از آنکه حسنات در روز حساب از بین برود، از شبهات خلاص شو، و قلبت را با یاد آخرت زنده کن، زیرا جز قبر جای دیگری برایت نیست. ای فرزند آدم! کسی که به بهشت شوق دارد به سرعت به سوی نیکی‌ها می‌رود، و کسی که از آتش

۲۲. قسمتی از آن که درباره‌ی عدم تجمع حبّ الدنيا و حبّ الله در یک قلب است، از روایت معروف «یا داوود ...» اخذ شده است (الختلی، المحبّة لله،

می‌ترسد از بدی‌ها دوری می‌کند، و کسی که خود را از شهوات باز می‌دارد به درجات بالا می‌رسد. و ای موسی بن عمران! اگر مصیبتی به تو رسید و تو در حالت ناپاکی بودی، جز خودت کسی را سرزنش نکن. ای موسی! فقر از نیکی‌ها مرگ بزرگ است. ای موسی! کسی که مشورت نکند پشیمان می‌شود، و کسی که استخاره کند پشیمان نمی‌شود^{۲۳}.

موعظه ۳۳ حدیث قدسی، بسیجیان را به اخلاص در عمل و پرهیز از جلب توجه و شهرت تشویق می‌کند. این موعظه به آنها می‌گوید که باید اعمالشان را تنها برای رضای خداوند انجام دهند و از فقر به عنوان نشانه‌ای از صالحین استقبال کنند. این الگویی برای زندگی است که در آن بسیجیان باید به دنبال رضایت خداوند باشند و از اعمالی که موجب نارضایتی او می‌شود، دوری کنند. این موعظه‌ها راهنمایی‌هایی هستند که می‌توانند به بسیجیان کمک کنند تا سبک زندگی خود را بر اساس ارزش‌های اسلامی شکل دهند و به سمت تحقق اهداف انقلابی خود حرکت کنند.

در حدیث قدسی سی و سوم چنین آمده: خداوند عزّ و جلّ می‌فرماید: کسی که به دنبال شهرت از طریق عمل خود است، مانند کسی است که آب را بر پشت خود به کوه منتقل می‌کند، خستگی و سختی را تحمل می‌کند و هیچ چیز از عملش پذیرفته نمی‌شود، و هرچه بیشتر با آب مخلوط شود، نرم نمی‌شود. ای فرزند آدم! بدان که من تنها عملی را می‌پذیرم که خالصانه برای روی من انجام شده باشد، پس خوشا به حال مخلصین! ای فرزند آدم! وقتی فقر را به سوی خود می‌بینی بگو: خوش آمدی به نشانه‌های صالحان، و وقتی ثروت را به سوی خود می‌بینی بگو: گناهای که عقوبتشان را تسریع کرده‌اند، و وقتی میهمانی را محبوس می‌بینی بگو: به خدا پناه می‌برم از شیطان رجیم.

ای فرزند آدم! مال مال من است و تو بنده‌ی من هستی، و میهمان رسول من است، آیا نمی‌ترسی که نعمتم را از تو بگیرم؟ روزی روزی من است و شکرگزاری برای توست و سود آن به تو بازمی‌گردد، پس چرا برای آنچه به تو عطا کرده‌ام شکرگزاری نمی‌کنی؟ ای فرزند آدم! سه وظیفه بر عهده‌ی توست: زکات مال، صله‌ی رحمت، و دستور به خانواده و میهمانان، پس اگر آنچه را که بر تو واجب کرده‌ام انجام ندهی، تو را عبرتی برای جهانیان قرار می‌دهم.

ای فرزند آدم! اگر حق همسایه‌ها را همانند حق خانواده‌ها رعایت نکنی، به تو نگاه نمی‌کنم، عملت را نمی‌پذیرم و دعایت را اجابت نمی‌کنم. ای فرزند آدم! به مخلوقی مانند خودت تکیه نکن تا تو را به او واگذارم، و بر مخلوقات من تکبر نورز، زیرا اول تو از نطفه‌ای است و من آن را از مجرای ادرار بیرون آوردم، از میان کمر و سینه‌ها [الطارق: ۶، ۷]، و به آنچه بر تو حرام کرده‌ام نگاه نکن، زیرا کرم‌ها اولین چیزی که از تو می‌خورند چشمانت هستند؛ و بدان که برای نگاه و محبت مسئولی، و فردایی که در برابر من ایستاده‌ای را به یاد داشته باش، زیرا من لحظه‌ای از باطن تو غافل نیستم، من به درون سینه‌ها آگاهم.

موعظه ۳۴ حدیث قدسی، بسیجیان را به خدمت به خداوند و پرهیز از گناهان دعوت می‌کند. این موعظه تأکید دارد که باید ذکر خداوند را فراموش نکنند و عبادت او را با اخلاص انجام دهند. برای بسیجیان، این به معنای زندگی‌ای است که در آن از گناهان دوری جسته و به خدمت خداوند و انجام وظایف دینی با تمام وجود می‌پردازند. در حدیث قدسی سی و چهارم چنین آمده: خداوند عزّ و جلّ می‌فرماید: ای فرزند آدم! مرا خدمت کن، زیرا من کسی را که مرا خدمت می‌کند دوست دارم و برای او بندگام را به خدمت می‌گیرم، زیرا تو نمی‌دانی چقدر در گذشته عمرت مرا نافرمانی کرده‌ای و چقدر در آینده نافرمانی خواهی کرد؛ پس یاد من را فراموش نکن، زیرا من کاری را که بخواهم انجام می‌دهم، و مرا عبادت کن، زیرا تو بنده‌ی ذیلی هستی و من پروردگار بزرگی هستم.

۲۳. این روایت با تغییراتی در آثار دیگری از او قرار دارد. المواعظ: من اشتاق إلى الجنة سارع إلى الخيرات، و من خاف النار كفّ عن الشرّ، و من نهى نفسه عن الشهوات نال الدرجات العلی. غزالی، إحياء علوم الدين، ۱۳/۱۲۰؛ فیض کاشانی، المحجّة البيضاء، ۷/۳۵۶؛ و قال صلى الله عليه و سلم من اشتاق إلى الجنة سارع إلى الخيرات و من خاف من النار لها عن الشهوات و من ترقّب الموت ترك اللذات و من زهد فی...؛ غزالی، کاشفة القلوب المقرب إلى علام الغیوب، ص ۴۱؛ عن علی کرم الله وجهه قال: من اشتاق إلى الجنة سارع إلى الخيرات، و من خاف النار نهى نفسه عن الشهوات، و من تیقّن الموت هانت علیه اللذات....

اگر برادران و دوستان از بنی آدم بوی گناهانت را حس کنند و از تو بر آنچه من از آن آگاهم مطلع شوند، دیگر با تو نمی‌نشینند و به تو نزدیک نمی‌شوند، پس چگونه است که گناهانت هر روز در حال افزایش است و عمرت هر روز در حال کاهش است از زمانی که مادرت تو را به دنیا آورده است! ای فرزند آدم! کسی که کشتی‌اش شکسته و با تخته‌ای از چوب بازگشته و امواج دریا او را احاطه کرده‌اند، در مصیبتی بزرگ‌تر از تو نیست؛ پس از گناهانت مطمئن باش و از کارت نگران. ای فرزند آدم! من به تو با عافیت نگاه می‌کنم و گناهانت را می‌پوشانم، و من از تو بی‌نیازم و تو با گناهانت به من نیازمندی. ای فرزند آدم! تا کی می‌خواهی خود را فریب دهی؟ دنیا را آباد می‌کنی در حالی که فانی است، و آخرت را ویران می‌کنی در حالی که جاودانی است.

ای فرزند آدم! اگر برادران و دوستان از بنی آدم بوی گناهانت را استشمام کنند و از تو چیزهایی را که من از آن‌ها آگاهم ببینند، دیگر با تو نمی‌نشینند و به تو نزدیک نمی‌شوند، پس چگونه است که گناهانت روز به روز افزایش می‌یابد و عمرت روز به روز کاهش می‌یابد از زمانی که مادرت تو را به دنیا آورده است! ای فرزند آدم! کسی که کشتی‌اش شکسته و با تخته‌ای از چوب بازگشته و امواج دریا او را احاطه کرده‌اند، در مصیبتی بزرگ‌تر از تو نیست؛ پس از گناهانت مطمئن باش و از عملت نگران. ای فرزند آدم! من به تو با عافیت نگاه می‌کنم و گناهانت را می‌پوشانم، و من از تو بی‌نیازم و تو با گناهانت به من نیازمندی. ای فرزند آدم! تا کی خودت را فریب می‌دهی؟ دنیا را آباد می‌کنی در حالی که فانی است، و آخرت را ویران می‌کنی در حالی که باقی است.

ای فرزند آدم! مردم را فریب می‌دهی و از آن‌ها می‌ترسی از ترس اینکه از تو بیزار شوند. ای فرزند آدم! اگر همه‌ی اهل آسمان‌ها و زمین برای تو استغفار کنند، باید برای گناهانت گریه کنی، زیرا نمی‌دانی در چه حالی به دیدار من خواهی آمد. ای موسی بن عمران! به سخنان من گوش کن، و حقیقت را می‌گویم: هیچ بنده‌ای از بندگان من به من ایمان ندارد تا اینکه مردم از شر و ظلم و نیرنگ و غیبت و ستم و حسادت او در امان باشند. ای موسی، و بگو حقیقت از پروردگار شماس، پس هر کس بخواهد ایمان بیاورد و هر کس بخواهد کافر شود [الکف: ۲۹].

موعظه ۳۵ حدیث قدسی، بسیجیان را به شکرگزاری به خداوند و انجام اعمال صالح بدون ریا تشویق می‌کند. این موعظه به آنها یادآوری می‌کند که باید نعمت‌های خداوند را قدر بدانند و در زندگی خود به دنبال خیر و صدقه باشند. برای بسیجیان، این به معنای زندگی‌ای است که در آن به دنبال رضایت خداوند هستند و از دنیاپرستی دوری می‌کنند. در حدیث قدسی سی و پنجم چنین آمده: ای فرزند آدم! تو در میان دو نعمت هستی، نمی‌دانی کدام یک بیشتر به ضرر توست، آیا گناهان پنهانی که از مردم مخفی مانده یا تحسین و ستایشی که از تو می‌شود، و اگر مردم از تو آنچه را که من می‌دانم می‌دانستند، هرگز با تو سلام و احوالپرسی نمی‌کردند. و چیزی که از این هم بزرگتر است، عافیت و بی‌نیازی تو از آن‌ها و نیازمندی آن‌ها به تو و دوری آزارشان از توست.

پس مرا ستایش کن و قدر نعمت من بر خودت را بدان، و کارت را از ریا خالص کن، و مانند زاد و توشه‌ی مسافری که می‌ترسد تهیه کن، و نیکی‌ات را زیر عرش من قرار ده. ای فرزند آدم! دل‌های سخت شما از اعمالتان گریه می‌کنند، و اعمالتان از بدن‌هایتان گریه می‌کنند، و بدن‌هایتان از زبان‌هایتان گریه می‌کنند، و زبان‌هایتان از چشم‌هایتان گریه می‌کنند. ای فرزند آدم! خزائن من هرگز تمام نمی‌شوند، به اندازه‌ای که تو خرج می‌کنی، من بر تو خرج می‌کنم، و به اندازه‌ای که تو نگر می‌داری، من بر تو نگر می‌دارم.

بخل تو بر مساکین با آنچه به تو روزی داده‌ام به خاطر بدگمانی و ترس از فقر و عدم اعتماد به من است، زیرا من اصل خلقت تو را بر پایه‌ی دغدغه‌ی روزی قرار داده‌ام، پس اگر برای روزی دغدغه داشته باشی و من به تو روزی دهم، خرج کن و با روزی من بر بندگانم بخل نورز، زیرا من جانشینی برای تو تضمین کرده‌ام و پاداش را به تو وعده داده‌ام، پس چرا در کتاب من شک می‌کنی؟ و کسی که به وعده‌ی من اعتقاد ندارد و به پیامبران ایمان ندارد، ربوبیت من را انکار کرده است، و کسی که ربوبیت من را انکار کند، او را به روی صورتش در آتش می‌اندازم.

موعظه ۳۶ حدیث قدسی، بسیجیان را به عبادت خداوند و شکرگزاری به او دعوت می‌کند. این موعظه تأکید دارد که باید از ظلم به دیگران پرهیز کرده و به رضایت خداوند راضی باشند. برای بسیجیان، این به معنای زندگی‌ای است که در آن به دنبال عدالت و انصاف هستند و به دنبال رضایت خداوند می‌روند. در حدیث قدسی سی و ششم چنین آمده: خداوند تعالی می‌فرماید: ای فرزند آدم! من

خدا هستم، خدایی جز من نیست، پس مرا عبادت کنید، به من شکرگزاری کنید و کفر نورزید. ای فرزند آدم! هر کسی که با دوست من دشمنی کند، در واقع با من به جنگ برخاسته است. و خشم من بر کسی که به کسی ظلم کند که یآوری جز من ندارد، شدید است؛ هر کسی که با آنچه به او تقسیم کرده‌ام راضی باشد، در روزی‌اش برکت می‌دهم، و دنیا حتی اگر نخواهد، به سوی او می‌آید^{۲۴}. موعظه ۳۷ حدیث قدسی، بسیجیان را به انجام اعمالی که برای خود دوست دارند برای دیگران نیز انجام دهند، دعوت می‌کند. این موعظه به آنها یادآوری می‌کند که باید قبل از مرگ برای آخرت کار کنند و نعمت‌های خداوند را قدر بدانند. برای بسیجیان، این به معنای زندگی‌ای است که در آن به دنبال انجام اعمال نیک و کمک به دیگران هستند و زندگی خود را بر اساس ارزش‌های اسلامی شکل می‌دهند. در حدیث قدسی سی و هفتم چنین آمده: خداوند عز و جل می‌فرماید: ای فرزند آدم! دستت را بر سینه‌ات بگذار، هر چه را برای خودت دوست داری، برای دیگران هم دوست داشته باش. ای فرزند آدم! بدنت ضعیف است، زبانت سبک و قلبت ستمگر است. ای فرزند آدم! هدف‌ت مرگ است، پس قبل از آنکه به سراغت بیاید، برایش کار کن.

ای فرزند آدم! هیچ عضوی از اعضایت را نیافریدم مگر اینکه برای آن روزی‌ای آفریدم. ای فرزند آدم! اگر تو را لال آفریده بودم، بر بینایی حسرت می‌خوردی، و اگر تو را کر آفریده بودم، بر شنوایی حسرت می‌خوردی؛ پس قدر نعمت‌های من بر تو را بدان، به من شکرگزاری کن و مرا انکار نکن. به سوی من بازخواهی گشت. ای فرزند آدم! آنچه را که برای تو تقسیم کرده‌ام، در جستجوی خسته نشو، و هر چه را که برای تو تقسیم کرده‌ام، به دنبال تو خواهد آمد تا آن را به طور کامل دریافت کنی. ای فرزند آدم! به نام من دروغ نسوز، زیرا هر کسی به نام من دروغ بسوزد، او را وارد آتش می‌کنم. ای فرزند آدم! اگر روزی من را خوردی، پس اطاعت من را دنبال کن. ای فرزند آدم! از من روزی فردا را مطالبه نکن، زیرا من از تو کار فردا را مطالبه نمی‌کنم.

ای فرزند آدم! اگر قرار بود دنیا را برای کسی از بندگانم بگذارم، آن را برای پیامبرانم می‌گذاشتم تا بندگانم را به سوی اطاعت من و برپایی فرمان من دعوت کنند. ای فرزند آدم! قبل از اینکه مرگ به سراغت بیاید، برای خودت کار کن، و اجازه نده گناه تو را فریب دهد، زیرا سفر در پی آن است، و اجازه نده زندگی و آرزوی طولانی تو را از توبه باز دارد، زیرا وقتی پشیمانی سودی ندارد، بر تأخیر آن پشیمان خواهی شد. ای فرزند آدم! اگر حق من را از مالی که به تو روزی داده‌ام بیرون نیاوری و حقوق فقرا را از آن منع کنی، جباری را بر تو مسلط می‌کنم که آن را از تو بگیرد، و پاداشی به تو نمی‌دهم. ای فرزند آدم! اگر رحمت من را می‌خواهی، پس به اطاعت من بچسب، و اگر از عذاب من می‌ترسی، پس از معصیت من بپرهیز.

ای فرزند آدم! من از تو با کار کم راضی هستم، و تو با روزی زیاد راضی نیستی. ای فرزند آدم! وقتی پول به دست می‌آوری، به حساب آن فکر کن، و وقتی بر سر غذا می‌نشینی، به گرسنه‌ها فکر کن، و وقتی نفست تو را به ستم بر ضعیف ترغیب می‌کند، به قدرت خداوند بر تو فکر کن، اگر بخواهد، او را بر تو مسلط می‌کند، و وقتی بلا به سراغت می‌آید، به لا حول و لا قوه الا بالله العلی‌العظیم توسل جوی، و وقتی بیمار می‌شوی، با صدقه خود را درمان کن، و وقتی مصیبتی به سراغت می‌آید، بگو: انا لله و انا الیه راجعون.

موعظه ۳۸ حدیث قدسی، بر اهمیت انجام اعمال خیر و پرهیز از شر تأکید دارد، که می‌تواند به عنوان یک راهنمای اخلاقی برای بسیجیان در نظر گرفته شود. این موعظه به بسیجیان یادآوری می‌کند که زندگی موقتی است و هر آنچه در دنیا جمع می‌کنند، نهایتاً به دیگران می‌رسد و تنها اعمال خیر آنهاست که در قبر همراهشان خواهد بود. این پیام تشویقی برای زندگی‌ای است که در آن بسیجیان به دنبال رضایت خداوند هستند و از دنیاپرستی دوری می‌کنند.

این موعظه همچنین به بسیجیان یادآوری می‌کند که باید برای آخرت آماده باشند و از زندگی دنیوی فراتر بنگرند. این به معنای زندگی‌ای است که در آن بسیجیان به دنبال انجام اعمال نیک و کمک به دیگران هستند و زندگی خود را بر اساس ارزش‌های اسلامی شکل می‌دهند. این موعظه تأکید می‌کند که خداوند به کسانی که به دنبال خیر هستند و از شر دوری می‌کنند، رحمت می‌کند و

۲۴. این روایت برخی جملاتش در دیگر آثار غزالی از زبان عیسی (ع) ذکر شده، نه از زبان خدا (همو، المحجۀ البیضاء، ۹۲/۶؛ همو، إحياء علوم الدین، ۱۰/۶۰).

آنها را به بهشت راه می دهد، در حالی که کسانی که به دنبال شر هستند و از خیر دوری می کنند، به سوی آتش هدایت می شوند. این موعظه راهنمایی برای بسیجیان است تا با توجه به ارزش های اسلامی، زندگی خود را سامان دهند و به سمت تحقق اهداف انقلابی خود حرکت کنند

در حدیث قدسی سی و هشتم چنین آمده: ای فرزند آدم! نیکی کن، زیرا نیکی کلید بهشت است و تو را به سوی آن راهنمایی می کند، و از بدی دوری کن، زیرا بدی کلید جهنم است و تو را به سوی آن می کشاند. ای فرزند آدم! بدان که آنچه می سازی برای ویرانی است، و عمرت برای ویرانی و بدنت برای خاک است، و آنچه جمع می کنی برای وارثانت است؛ پس نعمت برای دیگران است، و حساب بر عهده ی تو، و عقاب برای تو و پشیمانی، و همراه تو در قبر عملت است؛ پس پیش از آنکه محاسبه شوی، خودت را محاسبه کن، و به اطاعت من پایبند باش، و از معصیت من بپرهیز، و با آنچه به تو داده ام راضی باش، و از شاگردان باش. ای فرزند آدم! کسی که گناهی می کند و می خندد، او را وارد آتش می کنم در حالی که گریان است، و کسی که از ترس من گریان نشده است، او را وارد بهشت می کنم در حالی که می خندد.

ای فرزند آدم! بسیاری از ثروتمندان هستند که در روز حساب آرزوی فقر می کنند، و بسیاری از جباران هستند که مرگ آنها را خوار کرده است، و بسیاری از شیرینی ها هستند که مرگ آنها را تلخ کرده است، و بسیاری از کسانی که از نعمت هایشان خوشحال هستند، مرگ آنها را تیره کرده است، و بسیاری از شادی ها هستند که غم طولانی به ارث برده اند. ای فرزند آدم! اگر حیوانات می دانستند آنچه را که شما از مرگ می دانید، از خوردن و نوشیدن خودداری می کردند تا از گرسنگی و تشنگی بپهرند. ای فرزند آدم! اگر تنها مرگ و سختی های آن بر تو مقدر شده بود، باید شبها آرام نمی گرفتی و روزها قرار نمی یافتی، پس چگونه است که آنچه پس از آن است، سخت تر از آن است؟

ای فرزند آدم! پاداش هایی که از نعمت ها در آخرت به دست می آوری را پشت سر خود قرار ده، و اندوهت برای آنچه از دست داده ای از خیرات باشد، و آنچه از دنیایت به تو داده شده است، از آن شادمان نباش، و آنچه از دست داده ای، بر آن اندوهگین نباش. ای فرزند آدم! تو را از خاک آفریدم، و به خاک باز می گردانم، و از خاک برمی انگیزم، پس با دنیا وداع کن و برای مرگ آماده شو، و بدان که اگر من بنده ای را دوست داشته باشم، دنیا را از او دور می کنم و او را برای آخرت به کار می گیرم، و عیب های دنیا را به او نشان می دهم تا از آن بپرهیزد، و کاری مانند اهل بهشت انجام دهد تا او را با رحمتم وارد بهشت کنم؛ و اگر بنده ای را دشمن داشته باشم، او را با دنیا مشغول می کنم و او را با کار دنیا به کار می گیرم، تا او از اهل آتش باشد و او را وارد آتش کنم.

ای فرزند آدم! هر عمری فانی است، حتی اگر طولانی باشد، و دنیا مانند سایه ای است که کمی می ماند و سپس می رود و دیگر به سوی تو بازمی گردد. ای فرزند آدم! من هستم که تو را آفریدم، و من هستم که به تو روزی دادم، و من هستم که تو را زنده کردم، و من هستم که تو را می میرانم، و من هستم که تو را برمی انگیزم، و من هستم که تو را محاسبه می کنم، پس اگر کار بدی انجام دادی، آن را خواهی دید، با اینکه تو نه به خودت ضرر و نه سودی می رسانی و نه مرگ و نه زندگی و نه برانگیخته شدنی داری. ای فرزند آدم! مرا اطاعت کن و به خدمتم بپرداز و نگران روزی نباش، زیرا من کار آن را برایت کفایت کرده ام، و نگران چیزی نباش که من آن را برایت کفایت کرده ام.

ای فرزند آدم! چگونه نگران چیزی هستی که برای تو مقدر نشده و به دست نیآورده ای، همانطور که پاداش کاری را که انجام نداده ای دریافت نکرده ای. ای فرزند آدم! کسی که سرانجامش مرگ است، چگونه با دنیا شادمان می شود؟ و کسی که خانه اش قبر است، چگونه در خانه اش در دنیا خوشحال می شود؟ ای فرزند آدم! روزی کمی که با شکرگزاری همراه باشد، بهتر از روزی زیادی است که با ناسپاسی همراه باشد. ای فرزند آدم! بهترین مال تو آن است که پیشاپیش فرستاده ای، و بدترین مال تو آن است که در دنیا باقی گذاشته ای، پس برای خودت خیری فرستاده باش تا آن را نزد من بیابی، پیش از آنکه مرگ به سراغت بیاید. ای فرزند آدم! کسی که

نگران است، من هستم که نگرانی‌اش را برطرف می‌کنم، و کسی که استغفار می‌کند، من هستم که او را می‌بخشم، و کسی که توبه می‌کند^{۲۵}.

من هستم که او را راهنمایی می‌کنم، و کسی که برهنه است، من هستم که او را می‌پوشانم، و کسی که ترسیده است، من هستم که ترسش را برطرف می‌کنم، و کسی که گرسنه است، من هستم که او را سیر می‌کنم، و اگر بنده‌ام به اطاعت من باشد و امر مرا رضایت بخشد، کارش را آسان می‌کنم و پشتیبانش می‌شوم، و دلش را گشاده می‌کنم. ای موسی! کسی که با مال فقرا و یتیمان خود را بی‌نیاز می‌داند، او را در دنیا فقیر می‌کنم و در آخرت عذاب می‌دهم، و کسی که بر فقرا و ضعفا تکبر می‌ورزد، بنایش را ویران می‌کنم و او را در آتش جای می‌دهم [وعددها] در صحیفه‌های اولیه، صحیفه‌های ابراهیم و موسی است [الأعلى: ۱۸، ۱۹].

نتیجه گیری

برپایه بررسی احادیث قدسی کتاب المواعظ فی الاحادیث القدسیه، این روایات، مجموعه‌ای از دستورالعمل‌های اخلاقی و الهی هستند که می‌توانند به عنوان الگو و چراغ راهی برای بسیجیان تراز انقلاب اسلامی عمل کنند. این موعظه‌ها، که برگرفته از آموزه‌های دینی هستند، نه تنها به عنوان یک منبع الهام برای رفتار فردی، بلکه به عنوان یک الگو برای ساختن جامعه‌ای مبتنی بر ارزش‌های اسلامی عمل می‌کنند. آنها تأکید می‌کنند بر اهمیت انجام اعمال خیر و پرهیز از شر، صبر و شکرگزاری در برابر سختی‌ها، و زندگی‌ای ساده و بی‌پیرایه که بیشتر بر روی ارزش‌های معنوی تمرکز دارد تا دنیاپرستی.

نقش این شعائر دینی در سبک زندگی بسیجی تراز انقلاب اسلامی به عنوان محوری برای تصمیم‌گیری‌ها و انتخاب‌های روزمره است. این شعائر به عنوان یک یادآور مداوم عمل می‌کنند که هر عملی، چه کوچک و چه بزرگ، باید با نیت پاک و در جهت رضایت خداوند انجام شود. آنها همچنین به بسیجیان یادآوری می‌کنند که باید همواره به دنبال رشد و تعالی روحانی باشند و از هرگونه خودخواهی و خودپسندی دوری کنند.

در نهایت، این موعظه‌ها بر این نکته تأکید دارند که زندگی دنیوی، موقتی است و ارزش واقعی در آخرت نهفته است. برای بسیجیان، این به معنای زندگی‌ای است که در آن تلاش برای عدالت، انصاف، و خدمت به دیگران در اولویت قرار دارد. این موعظه‌ها راهنمایی‌هایی هستند که می‌توانند به بسیجیان کمک کنند تا سبک زندگی خود را بر اساس ارزش‌های اسلامی شکل دهند و به سمت تحقق اهداف انقلابی خود حرکت کنند.

منابع

- ابن کثیر، اسماعیل بن عمر، البداية والنهاية، دار الفكر، بيروت، لبنان، بی‌تا.
- اردستانی، حمید رضا، امینی، دکتر محمد تقی، فروزنده دهکردی، دکتر لطف اله، محمودی میمند، دکتر محمد، (۱۳۹۶)، طراحی مدل مدیریت جهادی فرماندهان دوران دفاع مقدس بر اساس ابعاد چهار گانه طرز فکر، سبک زندگی اسلامی، سبک مدیریت و عملکرد اجرایی، مطالعات راهبردی بسیج، ۲۰(۷۴)، ۶۱-۹۰.
- الاصبهانی، أبو نعیم، حلیة الأولیاء وطبقات الأصفیاء، مطبعة السعادة، مصر، ۱۳۹۴ق.
- الاصبهانی، إسماعیل، الترغیب والترهیب، دار الحديث، القاهرة، ۱۴۱۴ق.

^{۲۵} این روایت، برخی از جملاتش با تغییراتی، در کتب دیگرش نمایان است. ولی نه از قول خدا. المواعظ: رزق قليل و أنت شاکر خیر من کثیر [و أنت] غیر شاکر. إحياء علوم الدين: قال ابن مسعود: ما من يوم إلا و ملک بنادی یا ابن آدم، قليل يكفیک، خیر من کثیر یطغیک (غزالی، إحياء علوم الدين، ۱۰/۱۸).

- البیهقی، ابوبکر، شعب الایمان، مکتبۃ الرشد للنشر والتوزیع بالرياض بالتعاون مع الدار السلفیۃ ببومبای بالهند، ریاض، ۱۴۲۳ق.
- الختلی، إبراهیم بن عبد الله، المحبۃ لله، دار الحضارة للنشر والتوزیع، الرياض، ۱۴۲۴ق.
- دحلان، احمد زینی، سراج الطالبین، دار الفكر للطباعة و النشر و التوزیع، بیروت، لبنان، ۱۴۲۶ق.
- دشتی برازجانی، سبک زندگی مسلمان بسیجی، چاپ اول، قم: کریمه اهل بیت (ع)، ۱۳۹۳ش.
- زبیدی، مرتضی، إتحاف السادة المتقين بشرح إحياء علوم الدين، مؤسسه التاريخ العربی، بیروت، لبنان، ۱۴۱۴ق.
- غزالی، ابوحامد، التبر المسبوك فی نصیحه الملوک، المکتبۃ العصريۃ، بیروت، لبنان، ۱۴۲۹ق.
- غزالی، ابوحامد، مجموعه رسائل الإمام الغزالی، دار الفكر، بیروت، لبنان، ۱۴۱۶ق.
- غزالی، محمد بن محمد، إحياء علوم الدين، دار الكتاب العربی، بی.تا.
- غزالی، محمد بن محمد، سلوة العارفين، دار الكتب العلمیۃ، بیروت، لبنان، ۲۰۱۱م.
- غزالی، محمد بن محمد، مکاشفة القلوب المقرب إلى علّام الغیوب، دار المعرفة، بیروت، لبنان، ۱۴۲۲ق.
- فخر رازی، محمد بن عمر، الأربعین فی أصول الدين، مکتبۃ الکلیات الأزهریۃ، قاهره، مصر، بی.تا.
- فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، المحبۃ البیضاء، جماعة المدرسين بقم، موسسه النشر الاسلامی، قم، ایران، ۱۴۱۷ق.
- قحطانی، سعید بن وهف، مواقف التابعین وأتباعهم، مطبعة سفیر، ریاض، عربستان، بی.تا.
- کراجکی، محمد بن علی، و نعمه، عبد الله، کنز الفوائد، دار الذخائر، قم، ایران، ۱۴۱۰ق.

- Bocock, Robert (1992), "Consumption and Lifestyles" in Social and Cultural Forms of Modernity, ed. By Robert Bocock and Kenneth Thompson, pp. 119-167, Open University Press.
- Dobrianov, V.(1990), "Models and Indicators of Way of Life and of Quality of Life", in Blanka Filipova, Sue Gliptis, Walter Tokarski (eds.), Life styles: Theories, Concepts, Methods and Results of Life Style Research in International Perspective , pp. 1- 19, Research Committee 13 of the International Sociological Association, Prague: Institute for Philosophy and Sociology, Czechoslovak Academy of Sciences.
- Kelly, John, R (1990), "Leisure Behaviours and Styles: Social, Economic and Cultural Factors", pp. 90-109, Blanka Filipova, Sue Gliptis, Walter Tokarski (eds.), Life styles: Theories, Concepts, Methods and Results of Life Style Research in International Perspective, Research Committee 13 of the International Sociological Association, Prague: Institute for Philosophy and Sociology, Czechoslovak Academy of Sciences.
- Scheys, Micheline (1987), The Power of Lifestyles. Society and leisure, vol. 10, No. 2, pp. 249-266
- Veal, A. J., Lifestyle and Leisure (2000), A Review and Annotated Bibliography, School of Leisure, Sport and Tourism, University of Technology Sydney.

"The Connection Between Islamic Ethics and the Lifestyle of Basij Members from the Perspective of Sacred Hadiths"

PourSadegh, Moein (Corresponding Author)

PhD Candidate in Quranic and Hadith Sciences (and Teaching Assistant at Islamic Azad University, Neka Branch), Islamic Azad University, Gorgan Branch, Gorgan, Iran.

Mehrvash, Farhang (Hamed Khani)

Associate Professor and Faculty Member of the Department of Theology, Islamic Azad University, Gorgan Branch, Gorgan, Iran.

Supervisor.

Abstract

The aim of this article is to analyze the influence of Sacred Hadiths on the connection between Islamic ethics and the lifestyle of the Basij members in the context of the Islamic Revolution. Sacred Hadiths, which were conveyed by the Prophet Muhammad (PBUH) and contain the words of God, not only transmit religious teachings but also significantly shape moral and social behaviors among their followers. This study, utilizing an analytical-descriptive approach and relying on credible Hadith sources, investigates how Sacred Hadiths can shape the behavioral patterns of Basij members in both personal and social dimensions, encouraging them to fulfill their religious, revolutionary, and social duties. The article argues that the connection between Islamic ethics and the Basij lifestyle, based on revolutionary and religious values, is rooted in the establishment and enhancement of religious and revolutionary identity within the Basij community through these Hadiths. In this regard, behavioral patterns based on religious and cultural teachings will strengthen social and national cohesion within the Basij community. Finally, the research presents strategies for deepening and expanding these teachings within the Basij community to improve the contemporary Islamic lifestyle in this domain.

Keywords: Sacred Hadiths, Basij, Islamic Ethics, Basij Lifestyle, Basij of the Islamic Revolution.